XXX ANUL XXX

NR. 11—12 NOEMVRIE—DECEMVRIE 1940

REVISTA TEOLOGICĂ

REDACȚIA ADMINISTRAȚIA

SIBIU, ACADEMIA TEOLOGICĂ ANDREIANĂ

REVISTA TEOLOGICĂ

ORGAN PENTRU ŞTIINŢA ŞI VIAŢA BISERICEASCĂ ÎNTEMEIAT ÎN 1907

APARE LUNAR

SUB PATRONAJUL I. P. SF. MITROPOLIT NICOLAE AL ARDEALULUI

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA:

ACADEMIA TEOLOGICĂ „ANDREIANĂ", SIBIU, STR. MITROPOLIEI 24–28

ABONAMENTUL PE UN AN: 260 LEI

ÎNSCRISĂ ÎN REGISTRUL SPECIAL AL TRIBUNALULUI SIBIU SUB NR. 1—1938

ÎN ACEST NUMĂR:

Ordinea articolelor e determinată numai de necesităţi tehnice

ANUL XXX Noemvrie—Decemvrie 1940 Nr. 11—12

REVISTA TEOLOGICĂ

ORGAN PENTRU ŞTIINŢA ŞI VIAŢA BISERICEASCĂ

REDACTOR: Prof. Dr. GRIGORIE T. MARCU

ORIGINEA ŞI ORIGINALITATEA TEOLOGIEI PAULINE

de

Diacon Dr. GRIGORIE T. MARCU
Profesor la Academia teologică „Andreiană"

Se poate vorbi de teologia unui sf. autor neotestamentar, întru cât şi până la ce punct?

Da, se poate, cu toate că, în ultima analiză, în creştinism nu există de cât *o* Teologie, aşa cum nu există de cât *un* adevăr pe care-l studiază ea. Şi iată de ce!

Noi credem şi mărturisim că autorul primar al revelaţiei pe care ni-o comunică sf. autori ai T. N. este Duhul lui Dumnezeu. El este Inspiratorul, ei sunt instrumentele sau mijlocitorii revelaţiei dumnezeeşti. Probe? Avem destule, chiar în Sf. Scriptură.[1]

Această inspiraţie de sus, sau dumnezeească, luminează mintea şi întăreşte voinţa sf. scriitor, ajutându-l să priceapă descoperirile ce i se fac de Dumnezeu şi să le noteze fără greşală.[2] Aceasta însă nu însemnează că Dumnezeu s'ar substitui autorului inspirat, dictându-i cuvânt de cuvânt descoperirile sale, căci atunci ar trebui ca „toate scrierile Sfintei Scripturi să fie scrise nu numai în aceeaşi limbă, ci şi în acelaş stil şi să aibă şi aceeaşi dicţiune, ceea ce

[1] Dovezi la Dr. *V. Gheorghiu:* Introducere în T. N., Cernăuţi 1929, p. 758—762.
[2] Idem. p. 764.

nu este cazul".[1] Din potrivă, inspirația dumnezeească nu suprimă, ci înalță individualitatea scriitorului, nu-i retează facultatea de a raționa ci i-o sprijinește, nu-l constrânge să gândească ceea ce nu-i este voia, ci-l îndreptează.[2] Numai așa se explică acea splendidă unitate în varietate pe care ne-o înfățișează sf. scripturi. Altfel, unitatea lor ar fi trebuit să fie atât în ce privește conținutul, cât și forma, de o unilateralitate plictisitoare, lipsită de orice culoare de stil și sclipiri de gândire. Cel mai convingător argument în această privință zace nu mai departe de cât într'o lectură a cărților Sf. Scripturi, făcută cu grije.

Adaugi la aceste considerații necesitățile momentane cari i-au obligat să scrie cutărei biserici locale despre cutare problemă de credință sau viață în Hristos și ai explicația insistențelor sau preferințelor cu cari unul sau altul dintre sf. scriitori își destăinuește caracteristica învățăturii tălmăcite de el.

Așa fiind, e de tot clar că scripturile fiecărui sf. autor neotestamentar vor purta pecetea individualității sale, care formează specificul ioaneic al scripturilor ioaneice, lucanic al celor lucanice, paulin al celor pauline ș. a. m. d.

Cum fiecare sf. autor neotestamentar și-a dăruit partea sa de contribuție la ceea ce numim și cinstim ca Sf. Scriptură a T. N. și cum am dovedit că această Scriptură conține o învățătură de credință și viață creștină, adică o Teologie, urmează că se poate vorbi de Teologia unuia sau altuia dintre sf. autori ai cărților T. N. In cazul nostru, de o *Teologie paulină*, prin care înțelegem *conținutul doctrinar, dogmatic și etic, al scripturilor pauline.*

Și cu aceasta am răspuns indirect și la întrebarea care a stârnit atâtea discuții între teologi: sf. Apostol Pavel este sau nu teolog? Am răspuns *afirmativ.*

Sfântul Pavel este fără doar și poate teolog, și anume cel mai profund teolog din câți au existat vreo dată. Pentru că dintre sf. autori ai T. N. el este cel ce s'a aplecat mai cu dinadinsul asupra dramei care a mântuit lumea, el i-a

---

[1] Idem l. c. [2] Idem, p. 763—764.

desluşit mai limpede înţelesul, el a propovăduit-o mai neobosit de cât ori care altul dealungul şi dealatul imperiului roman larg cât lumea şi el ne-a lăsat cea mai impunătoare zestre scripturistică în materie. Primul teolog creştin de prestigiu, sf. Apostol Pavel a fost hărăzit de Dumnezeu să cucerească lumea pentru Hristos *şi teologic.*[1]

Pe de altă parte, nu-i mai puţin adevărat că sf. Apostol Pavel *nu* este teolog în înţelesul actual al cuvântului. De toţi teologii vremurilor de după epoca apostolică el se deosebeşte radical în două privinţe: *e inspirat* şi *n'are un sistem teologic.* Are însă o teologie, risipită într'o neorânduială încântătoare în scripturile sale — cari, să nu se uite, sunt scrieri ocazionale. In plus, de unii teologi de mai târziu se mai deosebeşte şi prin aceea că sf. Apostol Pavel a fost permanent convins de adevărul pe care-l propovăduia, cu graiul şi cu peana, cu egală competenţă.

Cercetătorul care se aşterne să studieze Teologia unui sf. autor neotestamentar este îndatorat să se străduiască să-i descopere ideia fundamentală, să-i arate desvoltarea şi să-i urmărească ramificaţiile. O comparaţie cu învăţătura Mântuitorului, aşa cum ne-o împărtăşesc sf. Evanghelii şi cu a celorlalţi sf. autori — care va încheia lucrarea — va fi nu numai bine venită, nu numai la locul ei, ci se impune chiar.

Se impune mai cu seamă pentru a lichida neînţelegerile iscate de teologii rău intenţionaţi, cari pretind adeseori că ar fi descoperit contraziceri între aceste învăţături, şi pentru a risipi suspiciunile ce planează asupra armoniei doctrinare a T. N.

Mai departe! Ţinând cont de stadiul avansat în care se află astăzi studiile biblice, un studiu comparativ istoric-religios care să arate că originea ideilor respectivului scriitor nu trebue căutată în afara Bibliei, ar spori prestigiul ştiinţific al lucrării şi i-ar înmulţi folosul practic.

In cazul nostru...

După o vreme de studii îndelungate, de şovăeli şi neînţelegeri, marea majoritate a cercetărilor Teologiei pauline

---

[1] Cf. *Otto Kuss:* Die Theologie des Neuen Testamentes, Regensburg 1936, p. 257—258.

sunt de acord în a recunoaşte că *centrul acestei Teologii este Domnul şi Mântuitorul nostru Iisus Hristos.*[1] „Hristos este începutul, măduva şi sfârşitul tuturor ideilor pauline".[2] El este focarul Teologiei pauline care umple cu lumina Lui orbitoare edificiul de dimensiuni covârşitoare pe care-l formează aceasta. El este punctul din care pleacă şi la care se întorc toate ramificaţiile Teologiei pauline. Toate câte există, atât în ordinea naturală cât şi în cea transcendentală, există în Hristos, prin Hristos şi pentru Hristos: ἐξ αὐτοῦ καὶ δι 'αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα (Rom. 11, 36).

Numele Lui umplu scripturile pauline. „O simplă operaţie de aritmetică — zice Prat — confirmă această impresie. Numele lui *Hristos* (Χριστός, cu sau fără articol) figurează singur în scripturile pauline de 203 ori; *Hristos-Iisus* de 92 ori; *Iisus-Hristos* de 84 ori; *Domnul* (Κύριος, cu sau fără articol) apare singur de 157 ori; *Domnul Iisus*, de 24 ori; *Domnul Iisus Hristos*, de 64 ori; *Iisus*, de 16 ori.[3]

Vehicolul preferat de Apostolul nostru, pentru a exprima hristocentrismul teologiei sale, este formula ἐν Χριστῷ cu variantele sau sinonimele ei. Este marele merit al lui *G. Ad. Deissmann* de a fi atras atenţiunea — în

[1] *F. Prat:* La Théologie de S. Paul, ed. XIX, Paris 1933, vol. II p. 15—16, indică pe scurt opiniile mai răsărite privitoare la centrul Teologiei pauline, cari au circulat până acum. Unii pun la temelia Teologiei pauline *ideia metafizică de Dumnezeu*; alţii *îndreptarea prin credinţă* (Luther), iar alţii *contrastul psihologic dintre carne* (σάρξ) *şi duh* (πνεῦμα). — Cei dintâi uită că ideia de Dumnezeu umple întreagă Scriptura. Cugetarea specifică a unui autor nu trebue căutată în ceea ce are comun cu alţi autori, ci în ceea ce-i e propriu, tipic. Cât priveşte îndreptarea prin credinţă, aceasta-i o teză inspirată de controversa cu iudaizanţii. Controversa odată sfârşită, Apostolul se desinteresează de ea sau o dă uitării. In sfârşit, contrastul (resp. conflictul) dintre carne şi duh nu este de cât ceva accidental în Teologia paulină. In filosofia vremii, el avea alt relief, mai pronunţat. E greu de crezut că sf. Apostol Pavel — care acoperea cu sarcasme înţelepciunea lumii acesteia (ἡ σοφία τοῦ κόσμου τούτου) ori de câte ori i se da prilej — ar fi putut să facă dintr'o teză atât de singulară centrul Teologiei sale.

[2] *B. Bartmann:* Paulus, Paderborn 1914, p. 16.

[3] Calculul făcut de *Prat* II, 14—15 nota 1 n'are pretenţia de-a fi exact, pentru că unele manuscrise prezintă variante de la textul (ed. *Nestle*) utilizat de el. Să nu se uite că în acest calcul nu intră toate apelaţiunile Mântuitorului (b. o. „Mântuitor" „Fiul lui Dumnezeu", ş. a.), precum şi aceea că Iisus Hristos este subiect în destule propoziţiuni, cu toate că nu-i numit în chip manifest.

amurgul veacului trecut — asupra acestei piese cardinale a terminologiei pauline.[1]

O întreagă literatură, apărută de atunci încoace, se întrece în a sublinia importanța covârșitoare a acestei formule pentru înțelegerea exactă a Teologiei pauline.[2] Și pe drept!

Pentru că „cea mai personală și mai caracteristică formulă a Teologiei pauline — cum o numește Prat — înglobează întreagă mântuirea, începând cu cea dintâi ideie a sa în înțelepciunea dumnezeiască și înfăptuirea ei potențială pe Golgota, până la realizarea succesivă în fiecare din noi și până la consumarea ei finală în eternitate. Dumnezeu ne-a ales în Hristos; în Hristos a împăcat lumea cu Sine; în Hristos ne naștem în har; în Hristos creștem și perseverăm; în Hristos vom fi vivificați, înviați și preamăriți".[3] Nu poți rosti nici un cuvânt cu temeiu asupra Teologiei pauline ignorând persoana Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Teologia paulină este de un hristocentrism acut. Cu toate acestea, ea nu-i o Hristologie în înțelesul sever al cuvântului.

Ca să fie așa, ar trebui să aflăm într'ânsa date suficiente — și aproximativ egale cantitativ — atât despre Hristos cel preexistent din eternitate, cât și despre Hristos întrupat, mort și înviat și despre Hristos cel preaînălțat. In acest caz, Teologia paulină ar prezenta o uniformitate unilaterală, ceeace în realitate nu se vede nicăieri.

Unanimitatea datelor pe cari ni le oferă sf. Apostol Pavel despre Hristos, se referă în prima linie la activitatea *mântuitoare* a Fiului lui Dumnezeu. Chiar și atunci când vorbește incidental despre Hristos cel preexistent din eternitate, spusele Apostolului stau în vădită legătură cu

---

[1] G. *Ad. Deissmann:* Die neutestamentliche Formel „in Christo Iesu", Marburg 1892.

[2] Literatură mai nouă, în studiul nostru „Mistica paulină" (Anuarul XIII al Academiei teologice „Andreiană" din Sibiu), Sibiu 1937 p. 38 urm., iar studiile apărute înainte de 1925 — neutilizate de noi — la *Deissmann:* Paulus, ed. II, Tübingen 1925, p. 111 nota 1.

[3] *Prat:* O. c. II, 22.

planul de mântuire conceput de Dumnezeu din veci. Acelaşi lucru se poate spune despre Hristos cel preaînălţat, despre a cărui înrâurire asupra celor ce s'au împreunat cu El, Apostolul se exprimă copios.

„Noi propovăduim pe Hristos cel răstignit" (ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον) — scrie sf. Apostol Pavel Corintenilor (I Cor. 1, 23). Iar ceva mai departe, aceloraşi: „Căci am judecat să nu ştiu între voi altceva de cât pe Iisus Hristos şi pe acesta răstignit" (οὐ γὰρ ἔκρινά τι εἰδέναι ἐν ὑμῶν εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον) (I Cor. 2, 2). Mai trebue să spunem că răstignirea, în concepţia paulină, presupune totdeauna învierea cu tot alaiul ei de binefaceri cari se lasă rezumate în mântuirea omului? Fiecare pagină a scripturilor pauline mărturiseşte acest adevăr. Şi atunci cheia înţelegerii propoziţiei: Teologia paulină este hristocentrică dar nu-i o hristologie — zace în mânile noastre. Bartmann, când scrie că Teologia paulină este hristocentrică de oare ce cu Hristos începe pentru el o altă viaţă, radical nouă, viaţa însaşi în înţeles curat religios,[1] a intuit excelent caracterul Teologiei pauline. Viaţa contează printre cele câteva enigme cărora înţelepciunea omenească din toate vremurile le-a dat târcoale fără să le poată deslega.[2] Pavel dă aici răspunsul, unicul răspuns posibil: viaţa purcede din Dumnezeu şi se dă oamenilor prin Iisus Hristos. Cine are pe Hristos, are viaţă, e mântuit. Teologia paulină în ansamblul ei e o Teologie a mântuirii, e o *Soteriologie.*[3]

Cercetătorul care porneşte la studierea Teologiei pauline având mereu în minte caracterul ei hristocentric şi soteriologic, e pe calea cea bună. In stabilirea ramificaţiilor Teologiei pauline, odată ce-i în clar cu aceste două însuşiri ale ei, el va urma calea pe care o socoteşte mai nimerită. Ingeniositatea lui se poate manifesta în deplină libertate. Lucru care se poate constata în ori care dintre lucrările de Teologie paulină vechi şi noui. De aceea re-

---

1 *Bartmann:* O. c. 16.

2 Cf. *Sommerlath:* Der Ursprung des neuen Lebens nach Paulus, ed. II, Leipzig, 1927, p. 9.

3 Cf. *Prat:* O. c. II, 23; *Lemonnyer:* Théologie du N. T. Paris 1928, ş. a.

nunţăm din capul locului să formulăm şi să exemplificăm schematica unei Teologii pauline.

Teologia paulină, a cărei posibilitate am demonstrat-o sumar în cele precedente, coincide ca sens cu ceea ce sf. Apostol Pavel numeşte uneori „Evanghelia mea" (τὸ εὐαγγέλιόν μου).[1]

In vremile mai noui se obişnueşte să se dea Evangeliei pauline numele generic de *Paulinism*. Expresia e de provenienţă raţionalistă. Purificată în prealabil de toată sgura[2] în care au tăvălit-o raţionaliştii, ea a fost adoptată ca termen tehnic de teologii vremurilor noastre, cari se slujesc de ea pentru a defini cât mai lapidar „doctrina Apostolului Neamurilor considerată în caracterele ei particulare şi în înlănţuirea ei organică".[3] Pe cât de plastică-i această expresie, pe atât e de îndreptăţită, de vreme ce admiţi — şi lucrul acesta e în de obşte admis din cele mai vechi timpuri — că fiecare grup de scripturi poartă pecetea individualităţii sf. autor care le-a alcătuit, individualitate pe care — cum arătam mai sus — n'o suprimă, n'o şterge, n'o topeşte nici chiar înrâurirea Duhului Sfânt care-l asistează în permanenţă pe sf. scriitor.

Scripturile pauline se pretează în chip deosebit unei operaţiuni de stabilire a specificului lor, vizibil atât în structura stilului, în fluiditatea dicţiunii, în tăria argumentării şi'n înlănţuirea gândurilor care le animă, cât şi'n profunzimea abisală a cugetării teologice care nu-şi găseşte pereche în întreg Testamentul Nou.[4]

[1] Cf. Rom. 2, 16; 16, 25; II Tim. 2, 8; sau „Evanghelia noastră" (ἡμῶν), I Tes. 1, 15; II Tes. 2, 14; II Cor. 4, 3. In ce relaţie stă aceasta cu Evanghelia Mântuitorului se va vedea mai în colo.

[2] *Prat:* O. c. II, 1. [3] Idem, l. c.

[4] Se obicinueşte să se facă apropiere între sf. Apostol Pavel şi sf. Apostol Ioan. Şi nu se poate contesta că se întregesc de minune. Sf. Apostol Ioan se distinge prin altitudinea unei cugetări înalte ca sborul imperial al vulturului ce-i serveşte de simbol. E de-o seninătate îngerească în Scripturile sale. In schimb, sf. Apostol Pavel e virtuosul gândirii profunde, e omul frământat al tuturor contrastelor. Orizontul larg al celui dintâi, combinat cu profunzimile răscolitoare ale celuilalt, formează cea mai desăvârşită sinteză a absorbirii pământului de cer sau a coborârii cerului pe pământ.

Dacă geniile sunt oameni cu adevărat mari, oameni de zonă superioară și de înaltă talie spirituală, puteri uriașe cari intuesc realitatea eternă și o înfăptuesc,[1] atunci de bună seamă că sf. Apostol Pavel revendică înaintea ori cui acest atribut.

Paulinismul poartă pecetea geniului său. Nenumărate șiruri de cercetători s'au aplecat asupra paginilor scripturilor pauline. Studii de veacuri și o literatură imensă, care umple lumea, constitue cea mai eclatantă dovadă a insistenței cu care teologii s'au așternut să descifreze acest geniu din documentele în cari se rostește. Cu excepția Mântuitorului, nici o altă personalitate a creștinătății vechi n'a exercitat o influință atât de fascinată asupra veacurilor următoare ca sf. Apostol Pavel, nici un alt geniu creștin n'a fost atât de răsfățat ca el.

Dar nici atât de hărțuit și de crâncen hulit. Toată gama sentimentelor omenești, începând cu disprețul cel mai umilitor și culminând cu admirația hiperexcesivă, au fost prăvălite cu frenezie asupra acestui titan.

Nu toți cei ce pretind că l-au înțeles au isbutit să-l înțeleagă. Nici pe el și nici opera sa, Evanghelia sa, Teologia sa, Paulinismul ca atare. Pavel este revendicat cu aceeaș desinvoltură de creștinul dreptcredincios ca și de ereticul rătăcit sau de schismaticul răsvrătit și este hulit cu o înverșunare la fel de agresivă de iudaizantul de acum două mii de ani, ca și de antisemitul sau rasistul modern. Scolasticul și misticul, raționalistul și pietistul îl confiscă pe apucate în scopul întăririi concepțiilor lor. Istoria Paulinismului este o facere a Apostolului de toate, pentru toți, de către toți.[2] Cât loc ocupă falsul și neadevărul, îngustimea

[1] Vezi în această chestiune studiul de-o rară frumusețe al lui *I. Coman:* Geniul sf. Grigorie de Nazianz (Institutul român de Bizantinologie nr. 3) București 1937, p. 5 urm.

[2] O istorie critică a studiilor despre Paulinism este lucrarea lui *A. Schweitzer:* Geschichte der Paulinischen Forschung von der Reformation bis auf die Gegenwart, ed. II, Tübingen 1933. — Intreprinderea lui Schweitzer a fost continuată până aproape de zilele noastre de *R. Bultmann:* Neueste Paulusforschung, în: Theologische Rundschau, Neue Folge, 6 Jahrg. (1934) p. 229—246 și 8 Jahrg. (1936) p. 1—22.

sectară şi judecata strâmbă în aceste frământări şi svârcoliri de înţelegere a lui Pavel şi a Paulinismului, se va vedea cât se poate de sumar în cele ce urmează.

Cum spuneam, atitudinea veacurilor faţă de personalitatea sf. Apostol Pavel bate extremele. Cel mai neobosit misionar şi cel mai autentic geniu creştin a fost dispreţuit aproape în aceeaşi măsură în care a fost preamărit de oaspeţii binecredincioşi ai scripturilor sale.

Cari sunt detractorii sf. Apostol Pavel?

In primul rând iudaizanţii primelor veacuri creştine. Secretul înverşunării lor împotriva Apostolului, e uşor de găsit. Epistola către Galateni şi a doua către Corinteni, în prima linie, oferă un adevărat lux de date în această privinţă. Alături de ele, Faptele Apostolilor sunt mărturia cea mai limpede a opoziţiei pătimaşe, împinsă până la duşmănie, pe care i-o făceau Apostolului iudaizanţii. Ori unde-i purtau paşii neostoita sa râvnă de-al predica neamurilor pe Hristos, iudaizanţii se ţineau pe urmele lui, ca o umbră nefastă, grăbindu-se să strice ceeace a dires duhovniceşte Apostolul. In cât, cu drept cuvânt putem spune că reversul călătorilor misionare ale sf. Apostol Pavel reprezintă tot atâtea expediţii iudaizante antipauline, expediţii de pedepsire a fostului fariseu Saul. Cât trebue să-l fi durut duşmănia cruntă a fraţilor săi κατὰ σάρκα, se vede printre alte din finalul Faptelor Apostolilor. Ajuns la Roma, încătuşatul ambasador al lui Hristos se grăbeşte să facă apologia Evangheliei sale, desigur în credinţa că iudaizanţii îl vor fi ponegrit şi 'n faţa iudeo-creştinilor din inima imperiului (cf. 28, 17 urm.). Află însă, cu un simţământ de uşurare care nu poate fi tăgăduit pentru că Luca nu-l subliniază, că fruntaşii Iudeilor din Roma n'au primit scrisori din Iudeia în privinţa lui, nici n'a venit careva dintre fraţi ca să le dea de ştire sau „să zică ceva rău" despre el (comp. F. Ap. 28, 21).

Ceea ce-i scandaliza pe iudaizanţi era de sigur caracterul antilegalist sau antinomist al Evangheliei lui Pavel. Iudaizanţii nu puteau înţelege că legea care l-a ucis pe Hristos a fost la rândul ei omorâtă de Mântuitorul pe

crucea de pe culmea Căpățânii. Ori Pavel, printre alte atribute pe cari i le circumscrie Mântuitorului, are unul care-l proclamă pe Hristos τέλος νόμου (cf. Rom. 10, 4).

Fierbințeala cu care detractorii Apostolului se năpusteau împotriva lui, culminează în insulta că el ar fi nici mai mult nici mai puțin de cât Antihrist. E lesne de înțeles — zice *Preuschen*, care a studiat această chestiune — că nu i se putea da altă lovitură mai crâncenă omului care a spus despre sine: „Nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăiește în mine" (Gal. 2, 20).[1]

Dar calvarul sfântului nu contenește aici. El durează și astăzi.

Se știe că reforma lui *Luther* a pornit la drum în numele lui Pavel. Epistola către Romani în special, devenise oare cum Evanghelia Reformațiunii și îndreptarea prin credință (sola fide) pivotul dogmaticei luterane. Pavel era preamărit cu frenezia Corintenilor de odinioară, fără știrea și fără consimțământul lui. Entusiasmul acesta a durat veacuri. In amurgul veacului trecut, el a început însă să pălească. Incep să se ridice proteste împotriva hegemoniei Paulinismului. La 1869, *Ernest Renan* prevestea volbura care avea să se deslănțue în toată violența ei câteva decenii mai târziu: „Après avoir été depuis trois cents ans le docteur chrétien par excellence, Paul voit de nos jours finir son regne; Jésus, au contraire, est plus vivant que jamais. Ce n'est plus L'Epître aux Romains qui est le resumé du christianisme, c'est le Discours sur la montagne. Le vrai christianisme, qui durera éternellement, vient des Évangiles, non des Epîtres. Les écrits de Paul ont été un danger et un écueil, la cause des principaux défauts de la théologie chrétienne. Paul est le père du subtil Augustin, de l'aride Thomas d'Aquin, du sombre calviniste, de l'acariatre janséniste, de la théologie feroce qui damne et prédestine à la damnation. Jésus est le père de tous ceux qui cherchent dans les rèves de l'idéal le repos de leurs âmes".[2]

[1] Vezi b. o. *Erwin Preuschen:* Paulus als Antichrist, in: Zeitschrift für die neutestamentliche Wissenschaft, Zweiter Jahrg. (1901) p. 169—201.

[2] *Ernest Renan:* Saint Paul, Paris 1869 p. 569—570. Cf. *Prat:* O. c. II, 25-26.

Iată-l aşa dar pe sf. Apostol Pavel făcut responsabil de tot răul cât există în teologia fondată pe el. De aici şi până la celebra controversă „Iisus-Pavel“, care isbucneşte la începutul veacului nostru, nu mai era de cât un pas. Strigătul: „Los von Paulus! Zurück zu Christus!" pe care-l vânturau adversarii Paulinismului, a cuprins Germania întreagă, s'a revărsat peste Rin şi a trecut Canalul Mânecii.[1] Drama se desfăşura în sânul protestantismului. Ştiinţa romano-catolică nu s'a molipsit de acest curent nou. Doar câţiva modernişti, în frunte cu abatele *Alfred Loisy*, au aplaudat acest spirit al vremii. Impotriva acestora a luat atitudine Episcopul Romei Pius al X-lea, în celebrul său *Syllabus*.[2] Cele mai celebre pene teologice s'au încrucişat ca tot atâtea săbii în această dispută. O literatură abundentă mărturiseşte despre ea.[3] N'au lipsit, fireşte, nici de astă dată, procurorii neîntrebaţi cari îl acuzau pe sf. Apostol Pavel că contrazice Evangheliile.[4] Dar şi numărul şi valoarea apologeţilor Paulinismului, cari au arătat cu o copleşitoare bogăţie de argumente nedreptatea ce se face marelui apostol, a fost considerabil.[5]

Şi, în sfârşit, în zilele noastre duc o campanie furibundă împotriva apostolului teoreticienii rassismului german. Aceşti antisemiţi sentimentali vor să elimine cu desăvârşire

---

[1] Istoria controversei la *P. Dausch:* Iesus und Paulus, ed. III, Münster i. W. 1912 p. 3—7; *P. Feine:* Die Religion des N. T. Leipzig 1921 p. 184—187 ş. a.

[2] In tezele 31, 38 şi 60. Textul lor şi amănunte la *Dausch:* O. c. p. 7 text şi nota 2.

[3] Vezi *Dausch:* O. c. p. 4—7 şi note; *Feine:* O. c. p. 183—184; *Acelaş:* Der Apostel Paulus, Gütersloh 1927 p. 158 urm., iar mai nou *Hans Windisch:* Paulus und Christus, Leipzig 1934, în notele subliniare; listă bibliografică nu are.

[4] Faimos în această privinţă e studiul lui *M. Brückner:* Der Apostel Paulus als Zeuge wider das Christusbild der Evangelien, în: Protest. Monatshefte. X. Jahrg. (1906) p. 352—364. La p. 356, o mostră din cele multe: Rom. 1, 3 urm. şi Gal. 4, 4 ar constitui, după el, un argument decisiv împotriva „legendei" despre naşterea Mântuitorului dintr'o fecioară.

[5] Notăm în primul rând pe *Feine:* Religion d. N. T. p. 187—217 (foarte bine). El revine pe larg asupra acestei probleme în Der Apostel Paulus p. 398—436 (Cap. II: Paulus und Iesus). Dintre lucrările mai vechi, trebue menţionată îndeosebi cea a lui *Paul Kölbing:* Die geistige Einwirkung der Person Iesu auf Paulus, Göttingen 1906, îndeosebi p. 2 urm. şi 99 urm. La rom.-cat. *Dausch;* O. c. p. 8 urm.

Paulinismul din Creştinism, pentru ca apoi să-l exileze dintre noi pe Dumnezeu însuşi. Capul lor e *Alfred Rosenberg.* Ideile sale despre sf. Apostol Pavel[1] sunt atât de şubrede, în cât nici nu merită osteneala unei răfueli cu ele. Ţinute într'un limbaj de pamflet şi scârţăind de ignoranţă în materie de Paulinism, ideile lui Rosenberg şi ale emulilor săi sunt condamnate unei uitări sigure, cu tot răul pe care-l fac şi care o să lase o pată lată pe pânza spiritualităţii veacului nostru.

Toţi aceştia, şi alţii asemenea lor, nu l-au înţeles pe sf. Apostol Pavel.

Nu l-au înţeles nici cei din extrema cealaltă. Admiraţia excesivă pe care au purtat-o uriaşei sale personalităţi şi exagerarea dimensiunilor Paulinismului, era fatal să-i împingă în altă eroare. Cum vom vedea!

La locul acesta menţionăm pe Luther. Am arătat mai sus ce-a făcut capul Reformaţiunii din sf. Apostol Pavel şi din Teologia lui. Să ne gândim, prin contrast, cât l-a nedreptăţit pe sf. Iacob şi epistola sa, pentru ca să impună cu ori ce preţ punctul de vedere paulin privitor la mântuire, greşit înţeles şi conceput de Luther.

In general, cei ce exagerează proporţiile personalităţii sf. Apostol Pavel nesocotesc dumnezeirea Mântuitorului, sau uită că dacă Apostolul Neamurilor a fost ceea ce a fost, aceasta o datoreşte — cum însuşi mărturiseşte cu atâtea prilejuri — exclusiv chemării de care l-a învrednicit Mântuitorul şi ajutorului pe care i l-a dat El în toată bună vremea.

Destul că Pavel a fost ridicat, fără ştirea şi fără voia lui, împotriva Mântuitorului. Aşa în cât, la cele două posi-

---

[1] Vezi *Alfred Rosenberg:* Der Mythus des 20 Jahrhunderts, ed. 55—56, München 1935 p. 74 urm., 235, 480, 605 (: „Unsere paulinischen Kirchen sind somit im wesentlichen nicht christlich, sondern ein Erzeugnis der jüdisch-syrischen Apostelbestrebungen, wie sie der jerusalemitische Verfasser des Matthäus-Evangeliums eingeleitet und Paulus unabhängig von ihm vollendet hatte"). Nu-i greu să recunoaştem în cartea lui Rosenberg ideile unui Nietzsche sau Paul de Lagarde. (Asupra acestora vezi *Hans Windisch:* Paulus und das Iudentum, Stuttgart 1935 p. 1. 86 ş. a.). Ceea ce înseamnează că teoria lui Rosenberg sufere de lipsă de originalitate, reactualizând concepţii perimate.

bilități tradiționale de apropiere între Iisus Hristos și sf. Apostol Pavel pe care le-am putea formula astfel:

1. *sf. Apostol Pavel subordonat lui Iisus Hristos* ca unul care fusese chemat la apostolat de Mântuitorul și învățăturii Căruia i-a fost tributar totdeauna;

2. *sf. Apostol Pavel alăturat Mântuitorului* ca exemplu de abnegație împinsă până la sacrificiu întru urmarea lui Iisus Hristos și întru promovarea împărăției lui Dumnezeu în lume;

s'a adăugat o a treia:

3. *sf. Apostol Pavel supraordonat Mântuitorului* și eclipsând opera Acestuia.

Numărăm aici pe *Arnold Meyer* și mai nou *Hans Windisch.* Cel dintâi îl face pe sf. Apostol Pavel întemeietorul formei creștinismului,[1] după ce s'a îngrijit să micșoreze în prealabil pe Mântuitorul.[2] Celălalt, pe câteva sute de pagini fanteziste, se căsnește să niveleze deosebirile dintre Iisus Hristos și sf. Apostol Pavel, reducându-i la acelaș numitor comun și înglobându-i în aceeași categorie cu οἱ θεῖοι ἄνδρες (resp. ἄνθρωποι) ai antichității greco-romane și cu „oamenii lui Dumnezeu" din V. T. In acest caz, Iisus este socotit un simplu înțelept care poate fi comparat cu alt înțelept. „Noi înțelegem tema „Iisus și Pavel" în chipul în care au fost tratate în știință temele comparative „Iisus și Budha", „Iisus și Socrate", „Iisus și Ieremia" etc. scrie Windisch.[3] Mai pe scurt spus, aceasta însemnează doar atât că Iisus și Pavel sunt două mărimi de dimensiuni egale. Și pentru Windisch, Pavel este nu al doilea întemeietor al creștinismului, ci Iisus și Pavel sunt „vielleicht auch die zwei (vornehmsten) Stifter des Urchristentums

---

[1] Vezi *Arnold Meyer:* Wer hat das Christentum begründet, Iesus oder Paulus? Tübingen 1907 p. 103.

[2] *Idem* p. 82: „Ia, Jesus selbst hat nicht klar empfunden, wie die Macht seines Glaubens und seiner Liebe stark genug war, alle Schranken der Nationen zu überspringen, alle gesetzlichen Normen unnötig zu machen, alle Welt zu überdauern. In kindlicher Schlichtheit gab er, was er hatte — ein Paulus zeigte der Welt, was er gegeben hat".

[3] *Windisch:* Paulus und Christus p. 7.

und der urchristlichen Gemeinden".[1] De-o subordonare a lui Pavel Mântuitorului, nu vrea să știe nimic.[2] In concluzie: pentru Windisch sf. Apostol Pavel este tot atât de bine „o încarnare a Sfântului Duh, sau chiar o încarnare a lui Hristos pentru Biserică",[3] deci ca și Iisus, ceva aparținător la „categoria Rabbi".[4] Aceasta însă nu-i singura lui părere în dificila problemă pe care isbutește s'o încurce. Simțul proporțiilor îi lipsește cu desăvârșire.[5]

Dar nedreptatea ce i s'a făcut și i se face sf. Apostol Pavel n'a cruțat nici învățătura sa. Comparat cu doctrina depusă în celelalte grupuri de scrieri biblice pe de o parte și cu ideile religioase morale ale literaturii filosofice-religioase a lumii greco-romane și a religiilor de mistere ale orientului pe de altă parte, Paulinismul a fost acuzat că o contrazice pe cea dintâi și că e tributar celorlalte.

Au fost vremuri când s'a susținut că doctrina paulină contrazice învățătura Mântuitorului și a celorlalți sf. autori ai T. N. In controversa isbucnită la începutul veacului acestuia („Iisus și Pavel"), se puteau auzi des glasuri cari susțineau prima posibilitate. Și chiar mai înainte de aceea, *F. Chr. Baur*, cu acea împărțire artificială a cărților T. N. făcută după tipicul dialecticei hegeliene, a contribuit enorm de mult la promovarea acestei erori. Mai înainte de el, Luther susținea sus și tare a doua posibilitate. Neputând să împace conceptul paulin despre credință cu cel iacobin, el a sfârșit prin a repudia epistola sf. Iacob. Se spune că într'un acces de jovialitate bufonă, Luther ar fi promis pălăria lui de doctor aceluia care ar fi în stare să rezolve antinomia acută dintre sf. Apostol Pavel și sf. Iacob.[6] Cercetările mai noui[7] au arătat însă, cu

---

[1] *Idem* p. 7. [2] *Idem*, p. 8. Comp. și p. 313—314.

[3] *Idem*, p. 314. [4] *Idem*, p. 8.

[5] Impotriva categoriei Windisch, vezi *M.-J. Lagrange:* Socrate et Notre-Seigneur Jésus-Christ d'après un livre recent, în: Revue Biblique XLIV (1935) p. 5 urm., și *Léon Vaganay*, în: Revue des Sciences Religieuses XV (1935) p. 582 urm.

[6] Cf. *Prat:* O. c. II p. 212–213.

[7] Menționăm aici pe *B. Bartmann:* St. Paulus und St. Iacobus über die Rechtfertigung, Freiburg im Br. 1897, urmat de mai toți teologii romano-catolici (*Prat:*

argumente optime, că antinomia aceasta este numai părută și că între sf. Apostol Pavel și sf. Iacob domnește cel mai desăvârșit acord în chestiune, așa în cât pălăria de doctor a lui Luther ar fi fost neîndestulitoare ca să-i răsplătească pe toți deslegătorii „enigmei" amintite.

Nu mai puțin gravă este opinia după care Paulinismul ar fi tributar ideilor religioase-morale sau filosofice ale mediului păgân de pe vremea sf. Apostol Pavel. S'a ajuns atât de departe în goana de-a descoperi elemente inedite cu cari să fie doborât ineditul paulin în cât — cum se exprimă cu o ironie de-o mușcătoare eleganță *A. Schweitzer* — sărmanul apostol abia răsbește la cuvânt și-l și lapidează cu paralèle din literatura elenistică.[1] Curentul acesta, care caută să acrediteze opinia că Creștinismul în genere și Paulinismul în special ar fi un conglomerat de idei extra-biblice, a fost pornit de așa numita Religionsgeschichtliche Schule (școala comparatistă). Reprezentanții cei mai proeminenți ai acestei direcții noui în studiile teologice biblice sunt *Hermann Gunkel, Wilhelm Bousset, Richard Reitzenstein* și *Rudolf Bultmann.*[2] Primii doi au întemeiat în 1903 o bibliotecă specială, care acumulează o bună parte din lucrările alcătuite în spiritul școalei comparatiste.[3] De apariția ei îngrijește actualmente Rudolf Bultmann. R. Reitzen-

---

O. c. II p. 212—214; *Sickenberger:* Die Briefe des heiligen Paulus an die Korinther und Römer, ed. IV, Bonn 1932 p. 209—219). Apoi *Henri d'Espine:* La foi et les oeuvres, în: Les cahiers bibliques de Foi et Vie, I-ère année (fără dată) nr. 2, p. 68—71. D'Espine are această isbutită observație finală (p. 71): „C'est bien à tort qu'on a parfois opposé Paul et Jacques. Ils doivent être écoutés tous deux. Si le premier a reçu la mission d'annoncer l'évangile, le second a reçu celle d'empecher qu'on ne le comprit mal".

[1] *A. Schweitzer:* Die Mystik des Apostels Paulus, Tübingen 1930 p. 28.

[2] *R. Bultmann:* Urchristentum und Religionsgeschichte, în: Theol. Rundschau 1932 p. 1—21. Cităm: „Das ist die historische Aufgabe: die paulinische Theologie zu interpretieren aus den jüdischen und hellenistischen Voraussetzungen, aus denen ihm die Begriffe zuwachsen, in denen er die Gewissheit der Heilsgegenwart durch Iesus Christus, die Gewissheit der καινὴ κτίσις zum Ausdruck bringt" (p. 21).

[3] Biblioteca aceasta — intitulată „Forschungen zur Religion und Literatur des Alten und Neuen Testaments" — a fost inaugurată cu lucrarea lui *H. Gunkel:* Zum religionsgeschichtlichen Verständnis des Neuen Testaments, Göttingen 1903, VIII+96 p.

stein poate fi socotit cel mai zelos și mai productiv[1] comparatist. E aproape de neînțeles cum numele acestui învățat, care nu-i teolog, a ajuns să fie aproape nelipsit din mai toate lucrările de studii biblice apărute în ultimele două decenii. Protestanţii extremişti îl citează pentrucă-l urmează. Restul, plus romano-catolici, îl citează ca să-l combată.

In jurul acestor corifei roiesc o grămadă de emuli mai mărunţei.

Ce mai rămâne din personalitatea atât de originală a sf. Apostol Pavel și din nu mai puţin originalul Paulinism, e lesne de închipuit. Relația cea adevărată în care stă el cu Mântuitorul și Evanghelia lui cu Evanghelia Domnului nostru Iisus Hristos, a fost complectamente distrusă în ochii multor teologi de modă nouă prin diferenţele ce le-au stabilit între Învățător și învățăcelul Său și prin influințele din afara Bibliei pe cari i le-au atribuit sf. Apostol Pavel și Paulinismului.

Față de atâtea mistificări, o restabilire a raporturilor firești în cari stă sf. Apostol Pavel și Evanghelia sa față de persoana și învățătura Mântuitorului, se impune. Dar cum această problemă ar reclama o lucrare de dimensiuni apreciabile ca să poți spune că ai clarificat-o barem în linii mari, noi ne vom mărgini aici doar la eșalonarea câtorva idei esenţiale.

Cine-i sf. Apostol Pavel?

Două perioade clar distincte alcătuesc relieful acestei vieți extraordinare: *Saul și Pavel.*[2] La mijloc stă eveni-

[1] Iată câteva din lucrările lui *Richard Reitzenstein:* Die hellenistischen Mysterienreligionen, ihre Grundgedanken und Wirkungen, Leipzig und Berlin, ed. I 1910 ed. III 1927; Studien zum antiken Synkretismus aus Iran und Griechenland (în colaborare cu H. H. Schaeder), Leipzig und Berlin, 1926; Das iranische Erlösungsmysterium, Bonn a. Rh. 1921; Die Vorgeschichte der christlichen Taufe, Leipzig und Berlin 1929.

[2] Când facem această distincţie, nu ne gândim să considerăm numele latin al Apostolului ca un apelativ simbolic pentru apostolatul său între neamuri. *Th. Mommsen* a arătat că raportul fer. Ieronim, după care Saul ar fi luat numele unuia din primii convertiți, ca Scipio pe cel de „Africanul", nu corespunde adevărului (cf. Die Rechtsverhältnisse des Apostels Paulus, în: Zeitschrift für die neutestamentliche Wissenschaft, II Jahrg. 1901 p. 84).

mentul abisal al minunii din preajma porților Damascului. Vom lăsa, atâta cât este cu putință să vorbească el însuși.

Saul: „Eu sunt iudeu din Tarsus, cetățean al unui vestit oraș al Ciliciei; am crescut în acest oraș (scil. Ierusalim), învățând la picioarele lui Gamaliel să țin cu străşnicie legea părintească (strămoșească), plin fiind de râvnă pentru Dumnezeu (F. Ap. 21, 39; 22, 3), pe care îl slujesc ca și strămoșii mei, întru cuget curat (II Tim. 1, 3); la opt zile am fost tăiat împrejur, sunt din neamul lui Israil, din seminția lui Veniamin; evreu născut din evrei; în ce privește legea: fariseu; în ce privește râvna: prigonitor al Bisericii; în ce privește dreptatea cea din lege: fără de prihană în viețuirea mea (Fil. 3, 5. 6; II Cor. 11, 22; F. Ap. 23, 6); sporeeam în iudaism mai pre sus de cât mulți din neamul meu, cari erau de vârsta mea și aveam fierbinte râvnă pentru datinile mele strămoșești (Gal. 1, 14); am trăit ca fariseu, adică după eresul cel mai straşnic al legii noastre (F. Ap. 26, 5). Eu m'am născut cetățean (F. Ap. 22, 28) roman (F. Ap. 22, 25).[1]

Pavel, după prăbușitoarea experiență de pe drumul Damascului — pe care ni-o istorisește cartea Faptelor Apostolilor 9, 3 urm.; 22, 4—21 și 26, 9—18 — este un om nou. Cele șapte sfere[2] ale nefericirii lui Saul au dispărut: „Nu eu mai trăesc, ci Hristos trăește întru mine" (Gal. 2, 20). Ori ce adaus e de prisos. Vrei să faci accesibilă ori cui această viețuire în Domnul, să dovedești că ea a fost realitate, o magnifică realitate? N'ai de cât să-l urmărești pe Pavel în fața suferințelor.[3] Acolo s'a verificat adevărul spuselor din Gal. 2, 20 și tăria virtuții sale.

Dacă sf. Apostol Pavel a răsbit pe culmile unei celebrități indiscutabile în istoria lumii, aceasta se datorește tocmai trăirii sale ἐν Χριστῷ. Din ea avea să facă însăși rațiunea de existență a Paulinismului — și *esența* lui.[4]

---

[1] Această reușită combinație de texte îi aparține lui *E. Jacquier:* Histoire des livres du Nouveau Testament, Paris 1930, t. I p. 30—31. Vezi și lucrarea noastră *Saul din Tars* („Seria Teologică" nr. 14), Sibiu 1939.

[2] Vezi expresivele diagrame ale lui *Ad. Deissmann:* Paulus, ed. II, Tübingen 1925, p. 256.

[3] Vezi îndeosebi II Cor. 1, 3—11; 11, 23—33.

[4] Cf. *Deissmann:* O. c. p. 123. 257 ș. a.

Acesta-i *„Pavel apostolul lui Iisus Hristos"*, cum se întitulează în fruntea mai tuturor epistolelor sale. Ceea ce este el, este ἐν Χριστῳ. In consecinţă, relaţia cea adevărată în care stă sf. Apostol Pavel faţă de Mântuitorul, sună aşa:

Sf. Apostol Pavel e subordonat Mântuitorului.

Evanghelia lui? Am numărat nu mai puţin de 57 de locuri pauline în cari apare cuvântul εὐαγγέλιον. Şi am constatat că ocaziile cu cari sf. Apostol Pavel zice „Evanghelia mea" (τὸ εὐαγγέλιόν μου) sunt destul de rare, după cum se poate vedea din următoarea tabelă:

1. τὸ εὐαγγέλιόν μου (resp. ἡμῶν):	Rom. 2, 16; 16, 25; II Cor. 4, 3 (ἡμῶν) I Tes. 1, 5 (ἡμῶν); II Tes. 2, 14 (ἡμῶν) II Tim. 2, 8.
2. τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ (resp. υἱοῦ αὐτοῦ);	Rom. 1, 9; 15, 19; I Cor. 9, 12; II Cor. 2, 12; 4, 4; 9, 13; 10, 14; Gal. 1, 7; Fil. 1, 27; I Tes. 3, 2; II Tes. 1, 8; II Tim. 1, 10.
4. τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ;	Rom. 1, 1; 15, 16; II Cor. 11, 7; I Tes. 2, 2; 2, 8; 2, 9; I Tim. 1, 11.
4. τὸ εὐαγγέλιον;	Rom. 1, 16; 10, 16; 11, 28; I Cor. 4, 15; 9, 14; 9, 18; 9, 23; 15, 1; II Cor. 8, 18; Gal. 1, 11; 2, 2, 5; 2, 14; Ef. 3, 6; 6, 19; Fil. 1, 5; 1, 7; 1, 12; 1, 17; 2, 22; 4, 3; 4, 15; Col. 1, 5; 1, 23; I Tes. 2, 4; II Tim. 1, 8; Filimon 13.
5. Alte variante:	II Cor. 11, 4 (ἕτερον εὐ.); Gal. 1, 6 (ἕτερον εὐ.); 2, 7 (εὐ. τῆς ἀκροβυστίας şi τῆς περιτομῆς); Ef. 1, 13 (εὐ. τῆς σωτηρίας); 6, 15 (εὐ. τῆς εἰρήνης).

Aşa dar, un simplu calcul aritmetic este revelator în această privinţă. Sf. Apostol Pavel numai incidental pomeneşte de-o Evanghelie *a sa*. In colo zice fie *Evanghelia lui Hristos*, fie *Evanghelia lui Dumnezeu*, fie *Evanghelia ca atare*. Cunoaşte şi el o *altă* Evanghelie (ἕτερον εὐαγγέλιον) şi o combate. Tot ce-i lipsit de atributul ἕτερον constitue Evanghelia cea una pe care a dat-o Dumnezeu, prin Fiul Său,

lui Pavel, ca s'o propovăduiască între neamuri. Nimic nu se opune deci la stabilirea acestei împătrite ecuaţii:

τὸ εὐ. μου (resp. ἡμῶν) = τὸ εὐ. τοῦ Χριστοῦ = τὸ εὐ. τοῦ θεοῦ = τὸ εὐ. τῆς σωτηρίας = τὸ εὐαγγέλιον (κατ'ἐξοχήν).

Altă Evanghelie nu există (cf. Gal. 1, 7). *Cât de mult ţinea Apostolul la unitatea, la curăţenia Evangheliei, citim ceva mai la vale: „chiar dacă noi înşine sau un înger din cer ar vesti altă Evanghelie de cât cea pe care v'am vestit-o, să fie anatema!"* (Gal. 1, 8—9).

Mai sunt şi alte locuri în cari Apostolul afirmă şi mai răspicat identitatea Evangheliei sale cu cea a Mântuitorului, resp. a lui Dumnezeu. Corintenilor: „v'am propovăduit în dar Evanghelia lui Dumnezeu" (II Cor. 11, 7 comp. şi I Tim. 1, 11). Galatenilor: „vă fac, dar, cunoscut, fraţilor, că Evanghelia cea binevestită de mine nu este lucru omenesc; căci nici n'am luat-o nici n'am învăţat-o de la oameni, ci prin descoperirea lui Iisus Hristos" (Gal. 1, 11—12). Nefiind omenească, Evanghelia lui Pavel nu s'a propovăduit numai în cuvânt, ci şi întru putere (ἐν δυνάμει), în Duhul Sfânt (ἐν πνεύματι ἁγίῳ; cf. I Tes. 1, 5) şi întru înţelepciunea slovei (σοφία λόγου, I Cor. 1, 17).

Aşa dar Apostolul refuză ideia unei duble Evanghelii. Pentru evitarea răstălmăcirilor, poate că-i bine să facem distincţie între Evanghelie ca întreg indivizibil (τὸ εὐαγγέλιον) şi între τὸ εὐαγγέλιόν μου (resp. ἡμῶν). Prima este *vestea cea bună* ca atare. Cealaltă, *binevestirea* sau *propovăduirea* veştii celei bune săvârşită de Pavel. Nici chiar Rom. 16, 25 nu ne poate face dificultăţi în adoptarea acestei interpretări. Pentru că aci sf. Apostol Pavel vrea să releveze tocmai deplina concordanţă a propovăduirii sale cu predica despre Domnul nostru Iisus Hristos a celorlalţi binevestitori autorizaţi, între cari cei dintâi sunt negreşit sf. Apostoli cari l-au văzut pe Domnul, l-au auzit şi l-au urmat.[1]

Dependenţa Paulinismului de Evanghelia Mântuitorului e pe punctul de a fi recunoscută şi 'n cercurile teologilor

[1] Cf. *Dr. Vasile Gheorghiu*: Epistola către Romani a sfântului Apostol Pavel, ed. II, Cernăuţi 1938, com. la 16, 25.

protestanţi. In 1912 — adică'n amurgul aprigei controverse „Iisus-Pavel" — *Ernst von Dobschütz* a ţinut o conferinţă în care şi-a propus să dea un răspuns documentat la întrebarea care agita spiritele vremii: *Există o dublă Evanghelie în Testamentul nou?* [1]

Concluziile sale cresc în importanţă când ne gândim de unde vin şi de ce prestigiu s'a bucurat celebrul teolog în rândurile învăţaţilor protestanţi. El neagă orice contradicţie între Evanghelia Mântuitorului şi predica Apostolilor. Admite însă între ele trei deosebiri, [2] cari se explică lesne din situaţia istorică schimbată. Dar acestea, departe de-a putea nelinişti pe cineva, au destule puncte de legătură cu Mântuitorul şi cu predica Sa. Dacă Mântuitorul a vorbit mai puţin despre ele de cât Apostolii, asta-i tot ce poate fi mai firesc când ne gândim că printre ele e tocmai moartea şi învierea Sa. Au oare Mântuitorul nu i-a oprit pe ucenici, când i-a trimis în misiune de probă (Cf. Mat. cap. 10 şi par.) să nu meargă în laturile păgânilor tocmai din pricină că misiunea Sa soteriologică nefiind încă încheiată prin moartea şi învierea Sa, n'ar fi avut ce veste să le ducă? [3] Şi n'a ridicat această oprelişte în preajma înălţării la cer? (Cf. Mat. 28, 19 şi par.). *Dobschütz* a intuit excelent această realitate. *Mântuitorul a activat* — spune el — *lăsând ucenicilor sarcina de-a înţelege şi de-a interpreta opera Sa. El le-a adus mântuirea; ce-i de mirare dacă ei mărturiseau: El ne-a adus-o? El i-a condus la Dumnezeu; ei propovăduiau cu glas înalt: prin el se ajunge la Dumnezeu.* [4]

Odată ce ne aflăm în posesiunea acestei mărturisiri elocvente — şi competente — credem că putem renunţa la invocarea altora.

---

[1] Augmentată şi publicată apoi sub titlul: Gibt es ein doppeltes Evangelium im Neuen Testament? în: Theol. Studien und Kritiken LXXXV (1912) p. 331—336.

[2] *E. von Dobschütz:* St. c. p. 362: (dass) 1) Iesu Person viel stärker betont wird; 2) sein Tod und Auferstehen als grundlegende Heilstatsachen erscheinen; 3 alles bezogen wird auf die Erlösung von der Sünde.

[3] Cf. *Dr. Vasile Gheorghiu:* Sf. Evanghelie după Mateiu, cu comentar, Cernăuţi 1925, 1927, 1933, la cap. 10.

[4] *Dobschütz:* St. c. p. 362.

Am stabilit aşa dar că sf. Apostol Pavel e dependent întru totul de Mântuitorul. Mai rămâne atunci loc pentru alte înrâuriri asupra Paulinismului de cât cea exercitată de Domnul nostru Iisus Hristos?

Adepţii şcoalei comparatiste ştiu povesti multe la acest capitol. Numai că toate ostenelile lor de-a deduce anumite laturi ale Paulinismului din religiile de mistere ale Orientului s'au isbit de argumentele celor ce au probat contrarul.[1] *Singurele influinţe admisibile asupra Paulinismului zac în Biblie şi nu în afara ei.* Sf. Apostol Pavel utilizează copios Testamentul Vechiu şi se inspiră constant din el, cum ne dovedesc atâtea studii în materie.[2] Anumite deprinderi rabinice transportate în creştinism — în deosebi în ce priveşte tâlcuirea Legii şi a Proorocilor — iarăşi nu pot fi negate.[3] Dar atât! Şcoala pe care a făcut-o fariseul Saul în familie şi la picioarele lui Gamaliel, a covârşit puţinul care i l-a putut oferi cultura greco-romană, în anii copilăriei sale petrecute pe uliţele celebrului Tarsus. Acesta din urmă i-a oferit o singură zestre: cunoaşterea limbii greceşti, care avea să-i înlesnească putinţa de a se face înţeles în ori ce lature a uriaşei împărăţii romane i-au călcat paşii. Literatura greco-romană n'a citit-o. Cele câteva citate[4] cari par să probeze contrarul, e aproape sigur că le-a împrumutat din vorbirea curentă, în care trebue să fi intrat şi să fi circulat cu mult înainte de el. Pe filosofi credem că nu greşim când spunem că îi va fi ocolit. In ti-

---

1 *A. Schweitzer:* Die Mystik des Ap. Paulus p. IX: „Sf. Apostol Pavel n'a fost elenizatorul creştinismului". *Franz Cumont:* Les religions orientales dans le paganisme romain, Paris 1906 p. XII—XIII: „Un cuvânt nu este o demonstraţie şi deci nu trebue să deducem dintr'o analogie o influinţă... Asemănările nu presupun în mod necesar o imitaţie".

2 Aşa *Hans Vollmer:* Die alttestamentlichen Citate bei Paulus, Freiburg i. Br. — Leipzig 1895; *O Michel:* Paulus und seine Bibel, Gütersloh 1929. Ultimul citează, printre alte, *P. Bratio.ts:* Ὁ ἀπόστολος Παῦλος καὶ ἡ μετάφρασις τῶν 'Ο, 1925 (nouă inaccesibilă).

3 O încercare serioasă de a-l înţelege pe sf. Apostol Pavel cu ajutorul literaturii rabinice oferă *Hermann L. Strack* şi *Paul Billerbeck:* Kommentar zum N. T. aus Talmud und Midrasch, Dritter Band, München 1926.

4 Trei la număr: I Cor. 15, 33; Tit 1, 12 şi F. Ap. 17, 28. Vezi amănunte în lucrarea noastră *Saul din Tars* p. 115.

nereţe, ca ori ce iudeu exclusivist care se respectă; aparţinea doar, cum însuşi spune, celui mai straşnic eres: fariseismului. După convertire, ca creştin. Pentru σοφία τοῦ κόσμου τούτου (sau: τῶν ἀνθρώπων),[1] în epistolele sale trădează sentimente de compătimire vecine cu dispreţul. O singură σοφία cunoştea acest aprig creştin: aceea e τοῦ θεοῦ [2] Ea vine ἀπὸ θεοῦ, prin Iisus Hristos.[3] In faţa ei se extaziază.

A folosit însă limbajul profan al vremii, a utilizat o droaie de expresii alese pe cari le aflăm în terminologia filosofilor contimporani sau în cea a confuzelor religii eleniste — se va spune dincotrova. Incontestabil! Dar le-a umplut cu conţinut creştin.

Chiar şi în aceste privinţe, Pavel a rămas ὁ ἀπόστολος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ (Rom. 1, 1), ca să aducă la ascultarea credinţei *toate neamurile.*

O comparaţie metodică a doctrinei pauline cu învăţătura Mântuitorului, numai la această concluzie poate ajunge.

---

[1] I Cor. 2, 5 (σοφία ἀνθρώπων); 2, 13 (σ. ἀνθρωπίνη); I Cor. 2, 6 (σ. τοῦ αἰῶνος τούτου); I Cor. 1, 20; 3, 19 (σ. τοῦ κόσμου [τούτου]); I Cor. 1, 19 (σ. τῶν σοφῶν); II Cor. 1, 12 (σ. σαρκικῇ).

[2] I Cor. 1, 21; 1, 24; 2, 7.

[3] Cf. I Cor. 1, 30.

EDUCAȚIUNE PRIN RELIGIE[1]

de

Prot. GHEORGHE MAIOR
Profesor la Școala normală „A. Șaguna"

3. EXORTAȚIA

Exortația s'a practicat puțin la Români. Inainte de răsboi, în Ardeal, dar numai la unele școli românești secundare, și în Bucovina; după răsboi pe ici pe colo și în alte părți, dar disparent de puțin. Sunt profesori, cari au ieșit la pensie fără să fi ținut o singură exortație. Alții, una-două într'o carieră întreagă. Alții țineau orele lor cu destulă regularitate, dar făceau lecțiunile cerute de programă pe cari n'ajungeau să le ia în orele de curs. Alții puneau pe elevi să facă pretinse lucrări religioase și le citeau. Unii le țineau în ajun, pentrucă, având parohie, a doua zi erau ocupați cu biserica. In regulă generală însă nu se țineau și nu se țin!

Și ce mult se poate face și prin exortație! In cei 19 ani de activitate la catedră secundară le-am ținut duminecă de duminecă și sărbătoare de sărbătoare, exceptând doar zilele, când autoritatea școlară sau bisericească mi-au dat însărcinări cari nu-mi îngăduiau timp și pentru ele! Și câte încercări am făcut, până m'am fixat la anumite principii și reguli, cari mi s'au părut mai firești pentru practicarea lor cu folos!

Exortația e predica pentru tineretul școlar. Se deosebește însă de predica obicinuită prin felul de prelucrare și de predare. Predica obicinuită are în vedere viața în largul ei cuprins și se întocmește potrivit ascultătorilor, diferiți ca vârstă, sex, pregătire, ocupație și stare socială, și totdeauna se predă „dela înălțime". Exortația se mărginește la viața care interesează, asaltează, și e înțeleasă sau trebue înțeleasă de elevi ori de eleve până la clasa IV

[1] Urmare de la pag. 506.

secundară sau de acolo în sus. Cunoştinţele cari intră în ţesătura ei s'au împărtăşit la lecţii, aici numai se prelucră ca să producă convingere, căldură, entuziasm, dorinţă de a practica învăţăturile ortodoxiei. Felul de predare e mai apropiat, mai cald, mai intim, mai familiar, totuşi demn. Nu e deci nici predică obicinuită, nici lecţiune.

Subiectele ni le dictează împrejurările. Sunt întâmplări din viaţa lor şcolară, evenimente legate de şcoala lor, se petrece ceva deosebit în oraşul respectiv, în ţară, în lume şi se ştie că ajunge la urechile lor, — căci e absurdă părerea că viaţa şcolară ar putea fi separată cu ziduri chinezeşti de cea din afara şcoalei, — se agită felurite „steaguri" şi în lumea lor mică, producând, dacă nu ai grije, urmări mai păgubitoare şi pentru ei şi pentru obşte decât în lumea mare. Toate îţi vor spune ce să tratezi în exortaţie pentru a forma din judecata lor judecată creştină, din simţirea lor simţire aleasă creştină, din voinţa lor voinţă tare creştină, în duh ortodox; toate îţi pot sugera subiecte sau motive pentru exortaţie. Iar dacă asemenea potriviri nu se nimeresc totdeauna, ne stau la îndemână pericopele Evangheliilor şi ale Apostolului, de cari altcum trebue să ţinem seamă de fiecare dată. Tocmai faptul că programa analitică nu spune ce să tratăm, trebue să ne bucure; aşa avem putinţa „să fim şi de actualitate" şi să dirijăm creştineşte actualitatea în lumea şcolarilor noştri, proiectând peste ea lumina eternităţii.

In prelucrarea lor, profesorul de religie se va feri ca de foc de moralizarea acră, dojenitoare, mustrătoare, de ireal şi iraţional. Altcum strică, nu ajută. El să provoace entuziasm pentru bine, pentru adevăr, pentru dreptate, pentru virtute, pentru corectitudine, punctualitate, pentru împlinirea conştiincioasă a datoriei din înalte consideraţii religioase şi morale, pentru făptuire care să nu dea conştiinţei niciodată prilej de a-i mustra, pentru a se mulţumi cu plata conştiinţei şi cu răsplata de sus pentru cele făptuite. Entuziasmul deşteptat pentru ele, le va face să încolţească, să crească şi să rodească acolo unde trebue, în viaţă! Exortaţia ţinteşte în primul rând formarea atitudinii creştineşti a elevului pentru vremea când societatea

şi viaţa îi vor arunca puterea şi răspunderea în spate. E bine să nu se uite aceasta de către profesorul de religie!

Corect e să se ţină dumineca şi sărbătoarea înainte de a merge cu elevii la sfânta liturghie, pregătindu-i astfel sufleteşte pentru o participare mai potrivită la serviciul divin şi predispunându-i pentru un anumit fel de cugetare şi simţire.

Să nu dureze niciodată peste 30 de minute. Intre 15 şi 30 minute! Iată regula dela care să nu-şi permită abatere.

Fiindcă exortaţia trebue acomodată vârstelor, altcum poate ajunge neînţeleasă pentru unii sau prea sub nivelul intelectual pentru alţii, se va ţine pe cursuri — cicluri — şi alternativ: într'o duminecă sau sărbătoare elevii cursului inferior, în cea următoare elevii celui superior.

Niciodată să nu o cetească. Să o rostească liber, cu căldură, cu convingere şi ferindu-se a trata subiecte sau a rosti adevăruri pe cari el le desminte prin felul lui de a vieţui sau de a fi.

Elevul să fie obligat a participa, dar aceeaş obligaţie s'o simtă vie în suflet şi profesorul. Elevul să nu fie pus însă niciodată ca a doua zi sau în ora primă de lecţii să facă rezumatul exortaţiei. Dacă o face, exortaţia devine antipatică şi-şi pierde tocmai laturea educativă. Principiul călăuzitor trebue să fie acesta: *„De vrei să fii fericit sau desăvârşit,* urmează ceea ce-ţi spun; eu nu te silesc, dar nici nu vreau să ajungi să te căieşti".

Iată cum am lucrat eu, *fără a fi obligat de cineva la aceasta,* şi cred că truda nu mi-a fost în zadar.

4. PARTICIPAREA LA SERVICIILE DIVINE

A învăţa, a purta grije şi a obicinui pe elevi *să participe regulat, cuviincios şi cât de cât activ la serviciile divine şi mai ales la sf. liturghie,* încă e muncă educativă. Are şi ea o lature instructivă, care trebue să premeargă pentruca să putem dobândi ceea ce dorim.

Elevilor li se va pune întâi la inimă, că trebue să avem și să ținem o „bună cuviință a Casei Domnului"; că biserica, până și curtea și cimitirul, e loc sfânt, destinat de oameni sfințeniei lui Dumnezeu și sfințirii oamenilor, dintre cari fac și ei parte, deci trebue respectat; că acolo în permanență e Sfântul Trup și Sânge al Domnului și unde sunt sfințeniile Lui e și El mai cu osebire; că altarul e locul cel mai sfânt, iar în altar, locul dintre ușile împărătești și sfântul prestol atâta de sfânt, încât nici preotul cu simț nu calcă pe acolo decât cu epitrahilul pe după cap, iar laicul nu trece nicidecum. Vor fi făcuți mereu atenți, fiindcă pe acestea le uită mereu, că au să intre în biserică fără a tropoti, fără a-și târî picioarele, fără a vorbi, făcându-și la intrare semnul sf. cruci și rostind în taină câte o rugăciune scurtă, preferată, că se vor așeza la locul obicinuit fără a turbura pe ceilalți credincioși în rugăciune și fără a deranja serviciul divin. Dacă ajung în cursul sfintei liturghii la vohodul mic, la citirea Apostolului, la citirea sf. Evangheliii, la vohodul mare, în timpul sf. prefaceri, la „Cu frica lui Dumnezeu... Mântuiește, Doamne, poporul Tău... Totdeauna..." se vor opri la intrare sau în locul în care i-a „surprins" unul din aceste momente până trece și numai apoi se vor duce la locul lor obicinuit.

Vor fi apoi învățați cum să asculte sfânta liturghie cu vrednicie, fie urmărind desfășurarea lucrării sfinte, fie descifrând istoria mântuirii raportată la propria atitudine a fiecăruia, fie căutând să intrăm în înțelesul simbolic al ei meditând, sau amestecând toate trei felurile. Li se va atrage atenția că la sf. liturghie se participă fără a dejuna și dacă puterile îi ajută s'o încerce, pentru a fi vrednici să ia sfânta anaforă. Iar dacă pot învăța cântările sau pot forma un cor bisericesc, participarea devine și mai activă.

După ce au fost învățate toate acestea, profesorul să poarte grije de împlinirea lor întocmai. Vioiciunea vârstei lor și lipsa unei educații sever controlate și îndrumate de acasă, ușor îi face să-și uite de ei, să se plictisească, sau atrași de matchuri, matinee și alte pretinse manifestări „culturale", să ocolească sau să „fugă" dela biserică. Profesorul

e dator să-i mustre, însă cu iubire, nu bădăran, nu lovindu-i, nu umilindu-i peste măsură, ci căutând mai întâi să-i convingă că au greşit. Asprimea îşi are loc numai în cazul când vorba bună şi blândă n'au fost luate în seamă.

Mulţi nu vin la biserică, fiindcă nu au haine sau încălţăminte; pe alţii nu-i lasă părinţii. In cazuri de acestea, consideraţii de alt ordin vor dicta profesorului ce să facă şi cum să procedeze, ca un profund cunoscător al neajunsurilor vieţii şi societăţii omeneşti.

La început, pentru tineret mersul la biserică pare ceva greu, dar rând pe rând se schimbă în obicinuinţă. Harul lui Dumnezeu se strecoară pe nesimţite, rază cu rază, în fiecare duminecă şi sărbătoare, şi luminează, încălzeşte, înobilează, înoieşte, sfinţeşte şi solidarizează pe cei ce se întâlnesc des şi cu vrednicie în faţa altarului Domnului! Profesorul de religie numai să nu pregete în privinţa aceasta şi nici să nu se pună pe acelaş punct de vedere cu colegii lui, cari vreau plată şi fiindcă însoţesc elevii la biserică odată la 2—3 luni.

In privinţa aceasta, capela şcoalei dă ajutor de nepreţuit profesorului râvnitor.

5. SFÂNTA SPOVEDANIE ÎN ŞCOALĂ

Pe lângă consideraţiile generale cu privire la administrarea acestei sfinte taine, expuse de mine în articolul „Cum să spovedim" (v. „Rev. Teol." Nr. 9—10 din 1929), cari trebue avute în vedere totdeauna de către cel ce vrea să fie cu adevărat duhovnic, să mai amintim şi unele particulare, proprii vieţii şcolare.

Dela început ţin să spun cu toată hotărîrea, că nu împărtăşesc părerea ca elevii să fie spovediţi de către alţi duhovnici şi nu de profesorul propriu, care nu poate fi decât preot-duhovnic! Nu mă pot împăca cu gândul să chem pe altul să facă ordine morală în familia mea duhovnicească, susţinând astfel că acela ar putea face lucru mai de ispravă decât mine, care văd zilnic pe fiul meu, îl cunosc temeinic şi-i pot ajuta tocmai în laturea lui de neputinţă. Cel ce presupune că elevul lui se închide, îşi

ascunde păcatele și nu face mărturisire sinceră și complectă, fiindcă îl cunoști și te cunoaște și se jenează să-i cunoști defectele morale, dă dovadă că nu știe nici ce e, nici cum se face educația, sau că stă sub influința acelei greșite concepții romano-catolice, care cere penitentului să se confieze „confesorului", ca și când în dosul gratiei sale n'ar sta un om, care-l poate cunoaște văzându-l „ca prin sită" sau auzindu-i vocea cunoscută. Cum nu s'a rușinat să facă păcatele, așa să aibă acum curajul, eroismul de a le mărturisi, bineștiind că păcatul recunoscut și mărturisit e pe jumătate îndreptat prin însuș acest fapt. Dacă elevul nu face mărturisire sinceră și complectă în fața duhovnicului școalei, faptul prezintă dovada unui trist certificat de încrederea ce o pot pune în el propriii lui discipoli.

In fața unui duhovnic pătruns de importanța sf. taine și a lucrului ce face, inimile se deschid ca florile primăvara în fața razelor soarelui binefăcător și de câte ori nu rămâne îngândurat, chiar turburat de adâncile frământări și sguduiri lăuntrice ale fragedului său creștin! De câte ori nu rămâi cu o mustrare în cuget, că nu ai făcut și cutare sau cutare lucru pentru fiii tăi duhovnicești, pe care ar fi trebuit să-l faci pentru a preîntâmpina aceste mici drame cu profund ecou pentru viața lor de mai târziu! Dar pentru această deschidere de inimi e necesar în prealabil ca profesorul să fi dat probe că se poate încrede în el, că știe să tacă și să ajute cu sfaturile lui, mai părintești decât chiar ale părinților lui. Vai însă de duhovnicul, căruia i s'a spus pe de lături sau chiar în față, că n'au încredere în el! Acesta, da, să-i îndrume la alt duhovnic!

Duhovnicul școlar să nu fie apoi pripit, nerăbdător, uricios sau superficial. Este adevărat că spovedirea e lucrul cel mai greu și mai obositor. Nu ai timp suficient la îndemână, fiindcă nu poți deranja orarul școlii, ci trebue să te strecori printre lecții. Nu-ți dă aproape nimeni concursul moral pentru a creia atmosfera prielnică sufletului care vrea să se spovedească; mai ales atunci se ivesc ciocniri între bancă și catedră, sau diferite cazuri disciplinare. Duhovnicul face sforțări de concentrare sufletească și sforțări să poată termina la timp, și acestea îl istovesc pe câteva săp-

tămâni. Dragostea de mai bine pentru Biserică și pentru micii lui credincioși, trebue să-i înmulțească puterile fizice și psihice, iar harul Domnului îi va da tărie să ducă lucrul până la capăt, cu răbdare și înțelepciune.

Să nu se lase cu spovedirea pe ziua ultimă sau penultimă. Să înceapă mai de vreme și să spovedească zile în șir, ca să aibă timpul necesar pentru a face lucrul Domnului cât mai temeinic. Am avut „cazuri" când am stat cu elevi la convorbire intimă în scaunul de mărturisire vreme de ceasuri (îmi aduc aminte de un caz greu, că a trebuit să stau la catehizare între patru ochi 5 ore cu un singur elev). Ce te faci, dacă nu ai timpul fizic necesar la îndemână și se ivesc asemenea penitenți cari trebue „mișcați"?

Ce greșală mare fac duhovnicii de școală secundară, cari iau câte 4—5 inși deodată la spovedanie! Și tot greșală e și procedarea acelora cari pun pe elevi să scrie păcatele pe hârtiuțe, adună apoi hârtiuțele și fie că le citesc, fie că le aruncă deadreptul în foc, le dau deslegarea, deodată asupra clasei întregi! Imi pare curioasă această procedare tocmai din partea unor profesori tineri, cu studii superioare din străinătate, cărora frământarea de ani de zile la catedră nu le-a obosit încă creerul și nu le-a extenuat sistemul nervos. Astfel de spovedanii, din punct de vedere educativ, nu rodesc aproape nimic. Elevii de școală se vor spovedi *individual*, începând din clasa I, și nu oriunde, ci în capela școalei și numai în lipsa ei în vreo clasă.

Pentru a ști cum să-și facă cercetarea conștiinței, vor fi învățați în ore, la lecții, și pregătiți prin meditații speciale potrivite (dar nici multe, nici lungi), iar ca mers al întrebărilor se poate întrebuința schița, pe care am întrodus-o cu aprobarea I. P. S. Sale în Cartea de Rugăciuni dela Sibiu. Iar când se face mărturisirea, la fiecare păcat prin întrebări potrivite și cu grije puse (ca nu cumva prin întrebare să-i deștepți tocmai tu interesul pentru păcat), se va cerceta proporțile răului, pentruca după adâncimea ranei să fie și străduința curățirii, a tratamentului și a putinței de vindecare pentru totdeauna. Se va stărui cu deadinsul

la fiecare caz, care pare a fi obicei sau patimă, şi la cele cari pot duce la patimă. Penitentul va fi convins de marea greşală pe care o face faţă de Dumnezeu, de societate şi mai ales de sine însuşi dacă nu ia măsuri de prevenire a răului, şi cât de nobil este să fii astfel, şi i se va arăta cum să procedeze ca să se vindece, dându-se la nevoie şi canoane, cari să fie folositoare în tămăduirea boalei şi cu putinţă de împlinit de elev. Cu tineretul în deosebi, la cercetarea conştiinţei, duhovnicul să procedeze cu foarte multă prudenţă şi cu foarte mult tact.

Cer să facă o cercetare aprofundată a conştiinţei, cu grije psihologică şi pedagogică, pentrucă numai aşa poate afla ce se zbate în profunzimile unui suflet fraged, numai aşa poate afla ce frământat, ce neînţeles, nedreptăţit, cu ce neajunsuri luptă, ce-i lipseşte, ce trebue retuşat, de ce ajutor au nevoie sufletele acestea împinse spre vină din neştiinţa lor şi şi din neştiinţa de a-i trata a superiorilor. Câtă duioşie, câtă sete de viaţă, câtă dorinţă de mai bine, câtă dorire după un tratament mai cu iubire, câtă durere care te face să lăcrimezi şi tu, câte melancolii, câte drame familiare care-i afectează profund nu descoperi sub faţa liniştită sau alteori revoltată a unui elev din clasă! Ce lumină se face în sufletul duhovnicului şi cât bine poate face el atunci cu un sfat binevenit! Să nu uite însă nicidecum, că în scaunul de mărturisire e părinte, tatăl lor sufletesc, care sufere împreună cu fiii săi, şi nu profesorul, şi nu judecătorul, şi nu pedepsitorul, şi mai puţin judecătorul de instrucţie sau procurorul şcoalei!

E îndeobşte cunoscut că alta e structura sufletească a fetelor şi alta a băieţilor şi altul ecoul vorbelor şi al sentinţelor în sufletul unora sau altora. Nu se poate spovedi la fel. Alta e procedura psihologică într'un caz şi alta în altul. Mult mai delicat, mai gingaş se face spovedirea fetelor, din cauza sensibilităţii lor deosebite.

Se va spovedi, ţinând evidenţă de fiecare elev, de două ori pe an: în postul Crăciunului şi al Paştilor. Repetarea prea deasă poate duce sufletul tineresc la impresia, că primirea tainelor e lucru comun şi aceasta trebue evi-

tată. Nu însemnează însă că dacă un elev doreşte să se spovedească şi cuminece mai des (la ziua naşterii, a numelui, sau în faţa ori după un eveniment mai însemnat pentru viaţa lui) să fie respins. Aceste cazuri trebue să umple de deosebită bucurie duhovicească pe un duhovnic şi să le aprecieze şi încurajeze. E dovada unei trăiri în Domnul la care poate a contribuit şi el cu truda lui pe teren educativ!

Aşa înţeleasă şi făcută spovedania în şcoală, ca o convorbire intimă, părintească, între duhovnic şi elev, făcută în faţa Domnului şi scăldată în har divin, cu cele câteva minute ale ei, coboară atâta binefacere în suflete şi în societatea imediată a elevilor, încât fiorii dulci, emoţia sfântă pe care o gustă cei simţitori, nu poate fi uitată uşor ani în şir!

Am foşti elevi şi foste eleve, cari şi acum după ani de zile dela absolvire, vin la mine să se împărtăşească de sf. taină a spovedaniei, ceea ce dovedeşte cu prisosinţă că nu trebue să îndrumăm pe elevi la duhovnici străini de şcoală.

(Va urma)

ECLESIASTUL

SCURTE NOTE EXPLICATIVE[1]

De Preot Dr. NICOLAE NEAGA
Profesor la Academia teologică „Andreiană"

VIII. NESTATORNICIA VIEȚII

Capitolul acesta se ocupă de tainele înțelepciunii, de comportarea față de autoritate, de moarte, de credință, suferința dreptului și fericirea păcătosului. Iată textul:

1. *Cine este ca înțeleptul și cine poate să știe ca el tâlcuirea lucrurilor? Ințelepciunea unui om îi luminează fața și schimbă încruntarea feții lui.*

Înțelepciunea e o podoabă a omului. Celce o are, află secretul multor lucruri, în pătrunderea cărora cel lipsit de ea se forțează zadarnic. Pentru viața practică, ca și pentru cunoaștere în genere, rolul înțelepciunii e considerabil. Pentru felul larg de a vedea și înțelege, figurat vorbind, înțeleptul e o lumină care se luminează pe sine și e în stare să lumineze și pe alții. Înțeleptul Eclesiastului nu e numai acela care rezolvă anumite probleme filosofice, ci e mai ales omul de bine, iubitor de dreptate, adevăr și frumos. Această înțelepciune îi imprimă omului o individualitate aparte, iar semnul distinctiv al celui lipsit de ea este asprimea feții.

2. *Ascultă de porunca împăratului din pricina jurământului făcut lui Dumnezeu:*

Eclesiastul ia atitudinea de sfătuitor binevoitor și pledează pentru ascultare și supunere față de autoritate. Inalta stăpânire este organul Providenței în mijlocul unui popor.[2] „Jurământul"... este asigurarea de fidelitate și actul de supunere făcut de subalterni.[3] In jurământ, Dumnezeu

[1] Urmare de la pag. 496—1939.
[2] Rom. XIII, 1—7. [3] B. o. IV Regi XI, 17.

este invocat ca martor și garant, ca unul care vede și știe toate, dar și pentru ca jurământul să capete autoritatea de act solemn. El obligă și în conștiință.

3. *Nu te zori să te depărtezi de fața lui. Nu stărui în lucrul cel rău, căci ceea ce voește face.*

Subalternii să nu se grăbească a rupe legăturile cu autoritatea statului, cu atât mai puțin se recomandă reacțiunea îndreptată împotriva suveranului, sau negarea autorității sale. Individul îi datorește ascultare. Aceasta pentru însuși binele comun.

Nesupunerea față de autoritatea de stat se pedepsește „căci așa e voia lui Dumnezeu".[1]

4. *Cuvântul împăratului este hotărîtor și cine poate să-i spună: „ce faci?"*

Marea mulțime nu se poate conduce singură pe sine, ci voința ei se concentrează în mâinile unui individ, sau cel mult a câtorva inși. Cuvântul împăratului este hotărîtor în sensul că într'o țară nimenea nu poate face de capul lui ceea ce voește, ci trebue să existe o subordonare față de diregătorul suprem, care-i ocrotitorul firesc al națiunii.

5. *Celui ce ascultă porunca nu i se va întâmpla nimic rău, căci inima unui om înțelept cunoaște timpul și judecata.*

Monarhul ocrotește poporul în fruntea căruia l-a așezat Providența, c'o singură condiție: respectul față de autoritatea sa și față de legile în vigoare.

Omul cuminte știe că orice infracțiune va fi sancționată, iar făptuitorul judecat la timpul său, câtă vreme cetățeanului loial i se garantează toată libertatea.

6. *Pentru orice lucru este un timp și o judecată; căci mare este nenorocirea care apasă asupra omului.*

Omul are posibilitatea de-a întrelăsa sau de-a înfăptui un lucru. Această libertate de acțiune și răspundere pentru

[1] I Petru II, 13—15.

ceea ce a făcut bine sau rău, se numește morală sau politică, după domeniul în care s'a manifestat. Omul are un timp liber când e în măsură să facă ce voește. Judecata e reacțiunea acțiunilor omenești. Nenorocirea ce vine asupra omului, în urma judecății, va fi mare, din cauza deselor încălcări ale legilor.

7. *De vreme ce el nu poate să știe mai dinainte ceea ce se va întâmpla. Căci cine îi va da de știre ceea ce va fi cu el?*

Omul nu-și cunoaște viitorul și nimeni nu se va găsi să-i dea [păcătosului(?)] informații precise cu privire la judecata care-l așteaptă. Pentru om, legile cari regulează viitorul sunt prea complexe și tainice.

8. *Omul nu este stăpân pe duhul său de viață ca să-l poată opri; la fel nu este stăpân pe ziua morții și în această luptă nu încape amânare. Bogăția nu va putea să mântuiască pe om.*

Ființa omenească nu e stăpână pe sufletul ei de viață — pentru a-i zice „mai rămâi" ! — nici nu e în stare să îndepărteze moartea când ziua sfârșitului s'a apropiat. Iată o luptă a pământeanului, din care el totdeauna iese bătut. Bunurile veacului nu ajută nimic intențiunii de a fi mântuit (de moarte).[1]

9. *Am văzut toate aceste lucruri și mi-am sârguit inima mea spre tot lucru care se face sub soare, într'o vreme când omul stăpânește pe altul spre nenorocirea lui.*

Toate cele descrise sunt constatări proprii, rezultate din plăcerea de a afla adevărul. Ceea ce vede aici e răul care se întâmplă în societate, din pricina oamenilor. Sunt dese cazurile celor martirizați, și triste, pentrucă cei ce sunt în suferință nu se pot opune tiranilor, destul de puternici ca să pareze reacțiunile lor prea timide.

10. *Și am văzut păcătoși în mare cinste purtați la locul de odihnă, pe când cei ce lucraseră drept au fost isgoniți*

[1] După textul ebraic, înțelesul versului 8 e altul.

dela locul cel sfânt şi au fost uitaţi în cetate. Şi aceasta este deşertăciune.

O altă durere sufletească îi cauzează Eclesiastului următorul fapt remarcat de dânsul: oameni lipsiţi de personalitate şi nuli din punct de vedere moral, reunesc în jurul rămăşiţelor lor pământeşti un cult plin de cucernicie şi admiraţie colectivă, câtă vreme personalităţi puternice şi cu mult prestigiu moral pleacă din această lume nerăsplătite: „se duc oameni cinstiţi şi nimănui nu-i pasă", cum zice Isaia.[1]

Prilej de deşertăciune este tratamentul inegal dintre tiran şi omul cu însuşiri bune.

11. *Din pricină că hotărîrea pentru pedepsirea răutăţii nu este îndeplinită de îndată, pentru aceasta se umple de răutate inima oamenilor ca să facă rău.*

Arată motivul tratamentului inegal dintre oameni. Sancţiunile nu se aplică la vreme celor incriminaţi, iar „omul văzând că pentru fapta rea nu este pedepsit îndată, capătă curaj şi face mereu rele".[2] Pricinuiau un moral scăzut judecătorii cari călcau în picioare legea, pārtinind şi neîndreptăţind. Ieremia[3] se plânge că nu află în întreg Ierusalimul un om măcar, care să păzească dreptatea şi să caute adevărul, iar Isaia[4] că mai toţi oamenii îşi modelează părerile după greutatea darurilor primite.

12. *Dar deşi păcătosul face rău de o sută de ori şi îşi lungeşte zilele, eu ştiu că fericirea este a acelora cari se tem de Dumnezeu şi se sfiesc în faţa lui.*[5]

Dreptatea lumească e relativă, ca şi fericirea. Ceea ce se întâmplă aici foarte des, nu se poate întâmpla în lumea dreptăţii. Eclesiastul are ferma convingere că roata norocului se învârte şi cei cari sunt aici sus, vor ajunge acolo în adâncul cel mai de jos.

Cifra rotundă 100, indică un număr mare de păcate. Lungimea vieţii nu e meritul lor, ci un dar nemeritat al

---

[1] Cap. LVII, 1.
[2] Eclesiastul, de I. P. Mălăeşti — I. Mihălcescu—C. Papacostea, p. 47.
[3] Ier. V, 1. [4] Is. I, 23. [5] adică Lui.

Celui îndelung răbdător. Credința în Dumnezeu este condiția fericirii; sub cei ce „se sfiesc în fața Lui" se'nțeleg cei stăruitori în virtute.

13. *Fericirea nu va fi pentru cel fărădelege, care asemenea umbrei nu-și va lungi viața, fiindcă el nu se teme de Domnul.*

Fericirea nu poate fi cucerită de cei păcătoși. Dobândirea fericirii implică anumite obligații, pe cari nu și le îndeplinesc cei cari trăiesc în fărădelegi. Nemăsurata iubire față de Dumnezeu face parte din acele obligații, evitate sistematic de omul păcătos. Pentru această răsvrătire împotriva lui Dumnezeu, păcătosul pierde dreptul la viața veșnică.

Umbra e simbolul trecerii grabnice (cf. Iob VIII_9; XIV_2).

14. *Este încă o nepotrivire care se petrece pe pământ, adică: sunt drepți cărora li se răsplătește ca după faptele celor nelegiuiți și sunt păcătoși cărora li se răsplătește după faptele celor cucernici. Am zis așijderea că și aceasta este deșertăciune!*

Problema suferinții omului drept și a fericirii păcătosului, o atinge adesea Eclesiastul. Cazuri apropiate am avut la III_{16} și VIII_{10}. Ceea ce găsește Eclesiastul, constitue o anomalie, nu însă o contrazicere a dreptății divine, căci cu știrea și învoirea lui Dumnezeu le merge bine unora și rău altora, fără să înțelegem ce sens are dreptatea și nedreptatea ce se face.[1]

15. *Și am ridicat în slăvi veselia, căci nu este nimic mai bun pentru om sub soare, decât să mănânce, să bea și să se veselească. Numai de l-ar întovărăși la lucrul lui în tot timpul vieții pe care Dumnezeu i-o dă sub soare!*

La bucuriile legitime ale vieții este îndreptățit omul numai când ele rezultă din munca binecuvântată de Dumnezeu. Mâncarea și băutura sunt necesare bunului mers al ființei umane. Ele nu constitue însă un ideal, sunt doar mai

[1] Cf. Ier. XII, 1—2; Iob XXXI, 7.

mulțumitoare decât scrutarea fără sfârșit a tainelor lui Dumnezeu în lume. Ideile ne sunt cunoscute din II_{24}; III_{12}; $_{13, 22}$; V_{18}.

16. *Când mi-am îndreptat inima ca să cunosc înțelepciunea și să pătrund care este menirea omului pe pământ, căci nici zi nici noapte ochii lui nu văd somnul.*

Arată scopul incursiunilor sale în domeniul vast al înțelepciunii: ca să înțeleagă care-i rostul trăirii în lume a omului, ca să vadă de ce se sbuciumă neîncetat pământul?

17. *Atunci mi-am dat seama privind alcătuirile lui Dumnezeu, că omul nu poate să înțeleagă toate câte se fac sub soare, dar se ostenește căutându-le fără să le dea de rost; iar dacă înțeleptul crede că le cunoaște, el nu poate să le pătrundă.*

Versul conține concluzia anchetei intreprinse: incapabilitatea muritorului de-a înțelege lucrurile în ultima lor analiză. Chiar de ar stărui scrutătorul, crezând că doar-doar va afla cheia secretului, se înșală, căci în privința cunoașterii lucrurilor lui Dumnezeu nu va avea decât decepții.

(Va urma)

PREDICĂ LA DUMINECA XXII DUPĂ RUSALII

De Preot ZOSIM OANCEA
Profesor la Şcoala normală de fete „A. Şaguna"

„Nebune, în noaptea aceasta ţi se va lua sufletul, iar cele ce-ai gătit ale cui vor fi?"
(Luca XII, 20)

Iubiţi ascultători creştini,

I-a rodit ţarina bogatului şi se întreabă ce să facă, cum să-şi aşeze mai bine bogăţiile pentru ca să poată mânca, bea, odihni şi veseli ani mulţi. I-a mers bine negustoria şi se frământă să găsească noui şi noui mijloace ca să-şi mărească viţelul de aur. I-a reuşit lovitura la bursă, falimentul la bancă, furând truda de o viaţă întreagă unor oameni muncitori şi cinstiţi şi se felicită, gândindu-se la alte lovituri. Fabrica, cu miile de muncitori flămânzi, goi, istoviţi, i-a însutit capitalul nedrept, acest balaur modern de-apururi nesătul şi se gândeşte ce noui intreprinderi să înceapă, ce palate să-şi zidească, în ce plăceri şi fărădelegi să se mai desfăteze. Dar peste toată această frământare a bogatului lacom, care şi-a lipit sufletul de bogăţie, făcând din ea un idol, răsună ca un tunet glasul lui Dumnezeu: *„Nebune, în noaptea aceasta ţi se va lua sufletul, iar cele ce ai gătit ale cui vor fi?"*

Iubiţi creştini,

Trăim de o vreme încoace sub groaza pedepsei lui Dumnezeu. In câteva minute de cutremur, case înalte, adevărate turnuri Babel, s'au prăbuşit în pulbere şi dărâmătură. Câte gânduri, câte sentimente, câte bucurii, câte dureri, câte vise nevinovate de copil, câte planuri măreţe şi îndrăsneţe de viitor nu s'au curmat dintr'odată! Prin minţile buimăcite ale tuturor ne-au trecut, îndată după acele clipe de spaimă, întrebări ca acestea: Unde este aurul, unde este bogăţia, unde sunt plăcerile *„unde este înţeleptul, unde este cărturarul, unde este întrebătorul veacului acestuia"*, unde este liber cugetătorul modern, trufaşul om care cu câteva minute mai înainte era în stare să înfrunte pe Dumnezeu? Aurul, ferecat în lăzi de fier, luxul, plăcerile, înţelepciunea lumească, s'au arătat deşarte şi neputincioase, iar nefericitul

om, înebunit de frică şi de propria-i neputinţă, svârcolindu-se în dureri, sau cadavru sub dărâmături.

Rămâne însă sufletul, care trebue să înfrunte dreapta judecată a lui Dumnezeu. Şi aici se vede marea nebunie a omului idolatru de astăzi, care pentru atâtea deşertăciuni lumeşti, pentru clipă şi pentru pământ, îşi pierde cel mai de preţ bun din lume: sufletul. Da, sufletul preţueşte mai mult decât întregul univers fizic, căci iată, în vreme ce acesta se prăbuşeşte în câteva clipite, sufletul rămâne pentru vecinicie. De aceea zice Mântuitorul: *„Că ce va folosi omului de ar dobândi lumea toată şi-şi va pierde sufletul său? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său?"* (Marcu VIII, 36—37).

Iubiţi creştini,

Ar putea însă obiecta duhul întunerecului din noi: cu toate acestea omul legat de lucrurile acestei lumi, atâta cât trăeşte, are cel puţin o viaţă liniştită, nebântuită de grija zilei de mâine şi prin urmare, într'o oarecare măsură, fericită. Amarnică înşelare! Iată cum descrie un mare scriitor creştin mizeria bogatului, care nu vede nimic dincolo de deşertăciunea pământului: „Bogatul nu-i stăpân pe sine şi, cu toate că-i însufleţit, ţine de lucrurile neînsufleţite. N'are vreme să cugete, să aleagă. Banii sunt un nemilos stăpân... Intreaga-i putere de a iubi e cotropită de acest lot de pământ care-i dă porunci, care i-a înlocuit sufletul, care i-a smuls orice rămăşiţă de libertate. Cumplita soartă a bogatului stă în această îndoită absurditate: spre a avea putere de a porunci oamenilor, a ajuns robul celor neînsufleţite; spre a dobândi o parte, o parte atât de mică la urma urmelor, a pierdut totul".[1] Mare adevăr cuprind aceste cuvinte, iubiţi creştini, pentru că omul robit de bogăţie nu mai are nimic, nici nu mai poate dormi noaptea, chinuindu-se ca cel din Evanghelie, neştiind unde să-şi mai dosească averile, ca nimeni să nu i le poată lua, ba nici să nu i le vadă. Iar când se dedă plăcerilor, ca să scape de aceste chinuri, nu găseşte la sfârşit decât totală istovire, gol sufletesc şi amărăciune.

Dar dacă bogăţia aceasta tiranică, privită ca scop suprem al vieţii, este un mare păcat faţă de Dumnezeu, ducând la pierderea sufletului şi o mare mizerie pentru cel care o posedă, faţă de aproapele şi faţă de societatea care geme în ghiarele lipsurilor de tot felul,

[1] Giovanni Papini, Viaţa lui Iisus, trad. de Al. Marcu, p. 263.

ea este o adevărată crimă. Căci Dumnezeu n'a făcut lumea aceasta ca unii să se îmbuibeze, să lenevească şi să se veselească în ea, iar alţii să se sbată în trudă şi în umilinţă, să se încleşteze în suferinţă, „încovoiaţi de foame şi nevoi".[1]

Şi dacă totuşi, după a lui Dumnezeu înţeleaptă orânduire, există în lume săraci şi bogaţi, e pentru ca unii să se mântuiască prin ceilalţi. Săracul, deslipit de pământ şi legat cu întreg sufletul său curat de cer, să se roage pentru mâna milostivă care-i uşurează viaţa, iar bogatul, privind bogăţia lui ca un dar, ca un mijloc de mântuire şi nu ca un scop al vieţii, să şteargă lacrimi, să lege răni, să aline dureri, să hrănească, să îmbrace şi să-l încălzească pe sărac. Căci zice sf. Ioan Gură de Aur: *„Nu are Dumnezeu lucru mai cinstit şi mai de mult preţ, decât pe un sărac şi pe acesta l-a dat ţie* (bogatule), *ca să-l chiverniseşti".*[2]

Iubiţi creştini,

Nici odată n'a fost în ţara noastră atâta suferinţă ca astăzi. Lovituri după lovituri, venite asupra noastră pentru multe şi grele păcate, au umplut drumurile ţării de Români năcăjiţi. Fraţi pribegi, rupţi din casa şi de lângă glia strămoşească, de furia barbarilor năvălitori, sau rămaşi fără adăpost, fără părinţi, fără copii, scoşi schilozi de sub dărâmături, în pragul iernii, după deslănţuirea mâniei lui Dumnezeu, bat la uşa inimii noastre. Am fost solidari în păcate, trebue să fim solidari şi în suferinţă.

Ca totdeauna în trecutul nostru sbuciumat, Dumnezeu nu ne-a lăsat nici de data aceasta fără nădejde. Indată după începutul suferinţelor, ne-a dat un semn al iubirii Lui: biruinţa „Legiunii Arhanghelul Mihail". Odată cu această biruinţă, un duh nou, un duh de jertfă, de lepădare de sine, de dragoste neţărmurită, de credinţă neînfrântă, duh de înţelegere creştină a vieţii şi a bunurilor din lumea aceasta, duh care ani de-arândul a trebuit să stea sub pământ, prigonit de duhul diavolesc al mişeliei şi al egoismului, a devenit stăpân al ţării şi al destinelor noastre. Că numai acest duh ne mai poate mântui, ne-a arătat Dumnezeu şi în noaptea cutremurului, prin minunea dela Doftana. Vechea închisoare s'a prăbuşit, rămânând din ea, fără cea mai mică stricăciune, numai celula Căpitanului, cu cele două

---

[1] Radu Gyr, La luptă muncitori.

[2] Sf. Ioan Gură de Aur, Tălmăcirea epistolei către Romani, cuv. 14.

scaune, măsuţa şi icoana Maicii Domnului, care l-a văzut de atâtea ori îngenunchiat în miez de noapte, pe omul ales să deschidă neamului, prin suferinţă, drum de lumină, drum de mântuire. Din acest duh nou s'a născut *„Ajutorul legionar"*, care într'un timp aşa de scurt a făcut adevărate minuni. Pe întreg cuprinsul ţării răsună astăzi porunca, ieşită din cea mai curată credinţă creştină a Căpitanului: *„Ajută-ţi fratele căzut în nenorocire! Nu-l lăsa!"*

Iubiţi creştini,

Toţi cei cărora Dumnezeu ne-a dat spre chivernisire bunuri pământeşti şi sănătate, toţi cei asupra cărora nu s'au abătut încă nici una din durerile trecute, e vremea să înţelegem şi să urmăm această poruncă, să înlăturăm vălul înţelegerilor greşite, să ne deschidem inimile şi să ne dăruim cu toată fiinţa noastră şi cu tot avutul nostru fraţilor cari gem şi plâng. E timpul cel mai potrivit să dărâmăm netrebnicile jitniţe pământeşti, să deschidem lăzile ferecate, să ne lepădăm de lux şi de plăceri vinovate, să începem a ne zidi jitniţe în cer şi să strângem comori pe care „nici moliile, nici rugina nu le strică şi de unde furii nu le sapă nici le fură" [Mateiu VI, 20]. Amin!

ATITUDINI

DOLEANŢELE ACADEMIILOR TEOLOGICE DIN ARDEAL

Nu cred că mai există 'n Ţara noastră altă categorie de şcoli care să fi pătimit atâta de pe urma lipsei de înţelegere ce şi-a odihnit stârpiciunea intelectuală şi iresponsabilitatea morală — pe vremea trecutelor regimuri politice — în pernele moi ale Ministerului Educaţiei Naţionale, ca Academiile teologice din Ardeal. Şi nu cred că a mai însetoşat cineva, cu atâta cuminte aşteptare şi cu certitudinea că în cele din urmă viul şi unicul adevăr va birui, după bruma de dreptate ce li se cuvenia, ca aceste vechi instituţii de învăţătură şi educaţie integrală ortodoxă şi naţională.

In cei peste două zeci de ani cari s'au scurs de la rotunjirea României în hotarele ei fireşti, cei ce s'au simţit vătămaţi în drepturile lor şi-au cucerit dreptatea pe căile cele mai diferite şi mai nimerite cu poziţia lor în stat. Unii au uzat de legăturile ce le aveau cu ispravnicii vremelnici ai conducerii de stat; alţii au pus la bătaie covârşitoarea putere de persuasiune a arginţilor; alţii au ieşit în stradă, umplând-o cu vociferări şi pumni încleştaţi în ameninţări.

Academiile teologice din Ardeal nu puteau recurge la astfel de mijloace. Ele s'au mărginit să-şi formuleze răspicat şi cu demnitate *doleanţele, aşteptând de fiecare dată, cu linişte şi încredere, satisfacerea lor. Şi poate că tocmai din pricina acestei atitudini lipsită de agresivitate — atitudinea celui ce* crede tare *în dreptatea cauzei lui — anii aşteptărilor lor s'au prefăcut în decenii şi dreptatea tot n'a mai venit.*

Astăzi, când lucrurile s'au schimbat cu totul, când Vlăsia atitudinilor răstite şi a lucrăturilor meşteşugite a cedat locul unui regim de reparaţie a nedreptăţilor şi de restaurare a valorilor, Academiile teologice din Ardeal cred că a sunat şi ceasul reaşezării lor în consideraţia ce li se cuvine.

Nu mai sporim vorba! Dăm cuvântul faptelor.

Din clipa înălţării lor la rangul de Academii teologice, vechile Institute teologice din Ardeal — impropriu numite până atunci „Seminarii" — au adoptat întru totul programul de învăţământ al Facultăţilor de Teologie. Intru nimic mai pre jos de cât colegii lor de la Facultăţi în ce priveşte pregătirea ştiinţifică, *studenţii cu bacalaureat ai Academiilor teologice se bucurau în plus de o solidă* pregătire

practică — *menită să-i facă preoţi pricepuţi — şi de grija unei* educaţii duhovniceşti *făcută cu specială atenţiune în* internatele *ce fiinţează pe lângă fiecare Academie teologică. Cu cât temeiu se făcea această întreită pregătire — ştiinţifică, pastorală şi educativă — în Academiile noastre teologice, ştie ori cine i-a văzut la treabă pe absolvenţii lor. Şi mai ştiu acest lucru şi profesorii Facultăţilor de Teologie, la cari atâţia dintre aceşti absolvenţi şi-au făcut examenele de diferenţă, pentru licenţă şi doctorat.*

Profesorii Academiilor teologice din Ardeal au fost recrutaţi totdeauna după procedura pe care o urmează Universitatea. Cel puţin la Academia teologică „Andreiană" din Sibiu, toţi sunt doctori în Teologie, toţi au făcut studii de specialitate în ţară şi'n străinătate şi toţi au lucrări de specialitate unanim apreciate de cunoscători. Activitatea lor face cinste învăţământului teologic şi culturii româneşti, Bisericii şi Neamului deopotrivă. Iar în ce priveşte curăţenia simţămintelor lor naţionaliste, fie-ne îngăduit să nu mai stăruim, de vreme ce toată lumea le cunoaşte.

Cu toate că atât profesorii cât şi studenţii acestei Academii teologice erau „fără prihană" în pregătirea şi vieţuirea lor, ei au trebuit să zacă atâta amar de vreme în această situaţie de revoltătoare nedreptate:

I. Studenţii, *deşi învăţau barem atâta cât se învaţă la Facultate; deşi dobândeau pregătirea pentru practica preoţească (tipic, cântare bisericească) pe care studenţii Facultăţilor de teologie n'o aveau; deşi luau asupra lor jugul cel cu anevoe de purtat al rigorilor vieţii de internat de la începutul lunii Septemvrie şi până la sfârşitul lunii Iunie a fiecărui an (vreme în care colegii lor de la Facultate aveau răgaz suficient pentru plimbări inutile şi pentru un traiu necontrolat), după ce terminau 4 ani de studii, trebuiau:*

1. sau să meargă preoţi pe sate cu salar inferior celor cari au isprăvit Facultatea de Teologie,

2. sau să cheltuiască vreme şi bani bătând scările Facultăţilor de Teologie pentru obţinerea unei diplome de licenţă în Teologie pe care Academia teologică nu avea dreptul să le-o ofere.

Nu vrem să rănim demnitatea Facultăţilor de Teologie, nici să le înjosim meritele când spunem acestea, ci doar să răsbească adevărul la iveală — căci de aceea-i adevăr.

Un distins preot din Capitală, discutând deunăzi într'un ziar, problema încadrării fireşti a preoţimii ortodoxe în albia pură a Statului legionar — „stat creştin ortodox prin excelenţă" — constata că singurul obstacol care stă în calea acestei încadrări în masă, ar fi anumite realităţi cari continuă a frământa — şi în acest ceas de cumpănă — pe anumiţi preoţi sau grupări preoţeşti. Şi continuă, textual:

Aceştia „au fost crescuţi în nişte şcoli laicizate, atinse adânc de spiritul negativ al timpului. In ce măsură aceste şcoli au fost în stare

să insufle duhul ortodoxiei şi al misionarismului ortodox în elevii lor, ne-o arată foarte numeroasele lor plecări după terminarea studiilor sau chiar în timpul studiilor, către alte cariere, dintre care unele direct opuse preoţiei pentru care Seminariile încercaseră a-i pregăti. Au rămas în cler acei cari nu se simţeau în stare de o nouă directivă în viaţă şi acei cari, întâmplător, prinseseră dragoste de Taina preoţiei. Oameni care îşi simţeau în suflete chinuitoare contradicţii de conştiinţă, alţii cari isbuteau să-şi adoarmă neliniştile lăuntrice într'o formală acomodare cu rosturile preoţiei şi atâţia alţii cari, în lipsa oricărui ideal spiritual, îşi făureau pentru energiile lor îmbolditoare, tot felul de activităţi de foarte pământească chiverniseală".

Cine cunoaşte satul şi preotul de dincoace de munţi, dator este să mărturisească dacă *şi* întru cât *observaţiile citate se referă — sau* nu — *şi la preoţii ieşiţi din Academiile teologice.*

Cât am ţipat noi acest adevăr?... cu câtă vigoare am denunţat răul?... şi mai ales cu câtă nădejde că va veni odată vremea când va fi auzit şi ascultat...

II. Profesorii *Academiilor teologice din Ardeal n'au fost întru nimic mai puţin nedreptăţiţi de cât sârguincioşii lor foşti şi actuali studenţi. Egali în grad cu agregaţii universitari, Legea de raţionalizare a învăţământului superior i-a coborât la rangul de conferenţiari. Răposatul Armand Călinescu a comis această nedreptate fără să consulte nici un Chiriarh sau profesor de Academie teologică. A apelat însă la sfaturile celui mai înverşunat adversar al acestor instituţii, un profesor de Facultate teologică, astăzi pensionat.*

Nelegiuita lege a lui Călinescu lovea tocmai tineretul pe care pretindea cu viclenie că-l sprijineşte prin dispoziţiile ei. Şi de fapt, întru cât profesorilor titulari li s'au respectat drepturile câştigate prin legiuirile precedente — adică agregaţia — au rămas cei tineri, suplinitorii, să tragă scurta. Ceea ce s'a şi întâmplat. Astăzi fiecare din ei prestează aceleaş servicii ca şi colegii lor mai vârstnici, cu minusul de retribuţie şi de consideraţie pe care li l-a răpit un ministru care nici nu era măcar om al şcoalei. Invităm pe cei ce se mai îndoiesc de adevărul spuselor noastre să cerceteze pe toate feţele pregătirea şi activitatea de specialitate şi cea extraşcolară pe care o desfăşoară actualii profesori suplinitori de la Academia teologică „Andreiană" din Sibiu.

Dar ceea ce este mai grav, e că înşişi

III. Academiile teologice *au fost lovite cu brutalitate prin legea neomenoasă a lui Călinescu. Catedra de Teologie morală a fost desfiinţată şi înlocuită cu una de... Filosofie morală. Cea de Drept bisericesc a fost prefăcută în asistenţă iar cea de Cântare bisericească şi Tipic, tot aşa.*

Situaţia aceasta abuzivă nu mai poate dăinui. Academiile teologice au răbdat destul. E vremea să li se facă dreptate. Numai atât!

Cerem, prin urmare, dlui ministru al Educaţiei naţionale satisfacerea următoarelor doleanţe:

1. restituirea catedrelor desfiinţate sau degradate;

2. drepturi de agregaţi universitari şi pentru profesorii suplinitori, şi

3. dreptul de a elibera diplome de licenţă în Teologie cel puţin pentru una din Academiile teologice ortodoxe din Ardeal (aşa cum s'a acordat oarecând Academiei teologice unite din Blaj).

O cercetare temeinică a activităţii didactice, cărturăreşti şi extraşcolară a acestor instituţii, ar arăta cum nu se poate mai limpede dreptatea cererilor noastre. Academia teologică „Andreiană" din Sibiu — în primul rând — e sigură că nu va fi găsită deficitară la nici unul din compartimentele ostenelelor desfăşurate de ea vreme de peste un veac.

REVISTA TEOLOGICĂ

MIŞCAREA LITERARĂ

† *Nicolae Colan:* MEDALIOANE (Colecţia „Cărţile Vieţii" nr. 8) Cluj, 1940, p. 120. Preţul Lei 45.

Culegerea de evocări, conferinţe şi articole, pe care P. Sf. Episcop *Nicolae Colan* al Vadului, Feleacului şi Clujului o prezintă în haina de sărbătoare a *„Medalioanelor"*, ne vorbeşte cald, direct şi luminos — aşa după cum lirismul domol al P. Sf. Sale ne-a obicinuit — despre figuri reprezentative ale Bisericii şi ale culturii naţionale, despre creşterea tineretului sub cupola credinţei străbune, despre milostenia primelor veacuri creştine, despre eroi şi mucenici ai dreptei credinţe, despre probleme şcolare şi bisericeşti, încheindu-se cu sfaturi de natură practică despre alcătuirea unei conferinţe religioase. Indiferent că discută o problemă, evocă profilul spiritual şi eroic al unei personalităţi, defineşte rosturile unei instituţii sau aduce elogii binemeritate alteia, suflul religios şi ziditor de suflete al cărţii este acelaş. Dealtminteri, tocmai tonalitatea ortodoxă şi românească, într'o organică şi sporitoare îmbinare, dă unitate şi limpezime de orizont cărţii.

O carte de factura „Medalioanelor" nu trebuie rezumată ci trebuie citită de oricine vrea să vadă cât are lumea de azi de învăţat din fântânile cu apă pururea vie ale dreptei credinţe. Numai judecate în această lumină, „Medalioanele" P. Sf. Episcop Nicolae Colan îşi desvăluesc toate înţelesurile. Numai aşa ele ne întăresc sufleteşte şi ne inspiră credinţă puternică în veşnicia neamului.

GRIGORE POPA

Preot Dr. *Nicolae Neaga*, Profesor la Academia teologică „Andreiană": „N'AM VENIT SĂ STRIC LEGEA!" Consideraţii generale privitoare la însemnătatea Vechiului Testament („Seria Teologică" nr. 17). Sibiu, Tipografia Arhidiecezană, 1940, p. VIII+274. Preţul Lei 120.

Biblia este cartea care a cucerit lumea. Pe foile ei îngălbenite de vreme au plâns cei mai frumoşi ochi — ochii sfinţilor Creştinătăţii — şi toate inimile înpovărate de dureri, de nedreptăţi şi fărădelegi au găsit într'ânsa, în ceasuri de descumpănire sufletească, untdelemnul mângăierilor tămăduitoare de orice neputinţă.

Nici o altă carte n'a cucerit şi n'a zidit atâta, şi pe atâţia, ca această pâlnie fermecată prin care Cerul îşi despleteşte tainele şi harurile sale bogate în cupele inimilor noastre. Biblia a zăcut la căpătâiul tuturor faptelor durabile, tuturor creaţiilor de valoare cu cari

se mândreşte cultura noastră bimilenară, pentru că *ea* este cartea de căpătâi a tuturor vremurilor. Elogiul ei este un omagiu adus lui Dumnezeu, care-i grăieşte sbuciumatului suflet omenesc prin ea. Prin ea Dumnezeu se înţelege cu noi ca să i ne devotăm integral, pe noi înşine şi toată viaţa noastră. Cinstirea Bibliei este cinstirea lui Dumnezeu.

Inversa acestei afirmaţii este tot atât de adevărată.

Creştinătatea primară a socotit totdeauna o blasfemie lipsa de respect faţă de Biblie, mânuirea ei fără „frică şi cutremur". Ori ce vătămare a consideraţiei *suverane* de care trebue să se bucure ea în ochii făpturii zidită de Dumnezeu, a deşteptat în rândurile mădularelor Bisericii celei una şi adevărată, furtuni de proteste şi a mobilizat cele mai sprintene condee întru apărarea ei.

Atari vătămări s'au ivit destule. Detractorii Bibliei împănează veacurile. Testamentul Vechiu a pătimit în deosebi de pe urma lor. Mânaţi de aversiunea pe care seminţiile pământului au nutrit-o şi o nutresc şi astăzi faţă de anumite năravuri ale poporului jidovesc, antisemiţii tuturor vremurilor — de la Marcion şi până la rassiştii moderni — şi-au descărcat ura asupra sfintelor cărţi cari au avut „nenorocul" să ne fie transmise prin mijlocirea acestui popor nu pentru că era iudeu, ci fiindcă era *monoteist.* Legea transferului — elementară în Psihologie, de vreme ce o învaţă şi o ştiu şi copiii de şcoală — explică totul în această privinţă. Adică şi şubrezia evidentă a pornirilor contra Vechiului Testament.

Dar pare că această îndelungată campanie de lepădare a T. V. din zestrea scripturistică a Creştinismului n'a dat nici când un aer mai ştiinţific ponegririlor ei şi nici odată n'a fost mai sigură de succes ca 'n vremurile moderne şi contimporane. Biruinţa naţionalismului, care-şi flutură flamurile în mai toate ţările europene, trebue să ducă şi la doborârea T. V. de pe scaunul de onoare în care l-a rânduit admiraţia veacurilor — aşa se cugetă şi se scrie des, la alţii şi la noi.

Fireşte că valul acesta de neîncredere în caracterul inspirat al cărţilor T. V. — val trecător ca toate celelalte, cu toate proporţiile ample pe care le-a luat — nu putea să lase indiferentă Biserica, paznica datinilor noastre sfinte. Atitudinea ei avea să se vădească, după rânduială, prin graiul slujitorilor ei, cari au aprofundat problema. Şi Biserica românească nu putea lipsi din vâltoarea acestei lupte, câtă vreme doctrina naţionalistă băştinaşe — numim pe dl Prof. A. C. Cuza — a luat poziţie net protivnică faţă de T. V.

Păr. Dr. Nicolae Neaga, titularul catedrei de Studiul biblic al T. V. de la Academia teologică „Andreiană" din Sibiu, şi-a asumat sarcina de a da un răspuns amplu şi documentat întrebării care frământă spiritele vremii. Roadele ostenelilor sale ni le înfăţişază cartea de care ne ocupăm aici[1]. Ea reprezintă cea mai reuşită apologie românească a T. V.

P. C. Sa a diagnosticat cu precizie problema, a tratat-o cu cumpăt şi înţelegere şi a isbutit s'o soluţioneze în chip satisfăcător. Greşala fundamentală a adversarilor T. V. se reduce la aplicarea antisemitismului economic şi politic şi pe teren religios. Şi la o confuzie: dumnealor amestecă Israilul biblic cu iudaismul de după Hristos, nefăcând deosebire între ceea ce este revelaţie dumnezeească şi ceea ce este adaus omenesc în T. V.

Un material bogat şi felurit este chemat să-şi dea contribuţia la risipirea tuturor îndoielilor pe cari le-a ridicat această problemă. El culminează în atitudinea pozitivă pe care a avut-o Mântuitorul însuşi faţă de cărţile T. V.

Cartea Păr. Prof. Dr. N. Neaga oferă tuturor iubitorilor de adevăr — adică şi anumitor preoţi cari aplaudau radicalismul dlui A. C. Cuza — un prilej excelent de clarificare totală a acestei spinoase chestiuni.

De alt fel, adversarii T. V. s'au recrutat mai totdeauna din rândurile acelora cari nu şi-au dat nici odată osteneala să mediteze serios înainte de-a ridica glas de ocară. Tocmai de aceea nimeni şi nimic nu va putea clinti, niciodată, T. V. din respectul pe care i l-a acordat însuşi Mântuitorul nostru Iisus Hristos.

Olimpianul şi cinicul curtean al lui Friederich cel mare, Voltaire, era gata să jure că într'o sută de ani nu va mai fi nici o Biblie pe rotogolul pământului.

La o sută cincizeci de ani de la moartea lui, rapoartele unei singure societăţi de desfacere a Sf. Scripturi — „British and Foreign Bible Society" din Londra, înfiinţată în 1804 — arătau că seminţiile pământului mistue anual zeci de milioane exemplare de Biblii sau părţi din ea.

Fără comentar!...

Dr. GRIGORIE T. MARCU

Dr. Petru Rezuş: AGHIOLOGIA ORTODOXĂ. Caransebeş, Tip. Diecezană, 1940. 397 p.

Păr. prof. Dr. P. Rezuş dela Academia teologică din Caransebeş, în timp de doi ani a publicat patru lucrări cu subiecte de mare însemnătate pentru studiul Dogmaticei creştine ortodoxe şi anume: *Desvoltarea dogmatică, Tradiţia dogmatică ortodoxă, Aspecte soteriologice* şi *Aghiologia ortodoxă.*

P. C. Sa este deci un scriitor fecund, bine pregătit, muncitor şi cu vădite însuşiri în alegerea şi tratarea subiectelor. Un mic defect însă îi anulează aproape întreagă valoarea operii sale scriitoriceşti: stilul.

Din colegialitate, dar şi din respectul faţă de anumite reguli stilistice şi faţă de critica obiectivă (fără de ajutorul cărora lucrările noastre teologice nu plătesc aproape nimic), ne-am simţit îndatoraţi să mărturisim şi să arătăm că munca păr. prof. P. Rezuş se iroseşte în

zadar, dacă nu încearcă — pentru viitor — să-şi refacă stilul în care scrie.

Pentru documentare şi exemplicare, nu luăm decât *Prefaţa* ultimei lucrări. Iată la pagina 5, pasagiul III, un stil confuz: „Alături Fiului lui Dumnezeu, care se sacrifică substitutoriu . . . ; alături sfintei mântuiri obiective a lumii, care conţine în sine toate condiţiile şi calităţile sfinţeniei în mărturie deplină, unică şi perfectă, se alătură în număr mare sfinţii mântuirilor ideale subiective sub toate aspectele lor, într'o mărturie cu posibilităţi minunate de asemănare şi identificare" („alături"... „alături"... „se alătură"...).

Tot la pagina 5, pasagiul IV (şi în tot restul lucrării), cuvântul „sfinţenie" este întrebuinţat în înţeles impropriu (în locul cuvântului „sfinţire"). *Sfinţirea* e lucrarea, *sfinţenia* este fructul ei, calitatea vieţii dobândită pe urma sfinţirii.

Nu înţelegem ce înseamnă: „îşi scăresc soteriile individuale" (p. 6).

Confuz este pasagiul II dela pagina 6. Dumnezeu *îndeplineşte o misiune?* Cine I-a dat-o? In numele cui?...

Nu pricepem ce vreau să spună cuvintele: „soteriologiile individuale" (tot la pag. 6)? — Când vorbim de soteriologie, nu o putem pune decât în legătură cu Mântuitorul Iisus Hristos, cu doctrina despre opera Lui mântuitoare şi sfinţitoare. Altă „soteriologie" nu există.

Biserica nu are trei stări: luptătoare, triumfătoare şi pătimitoare (p. 7), ci numai două: luptătoare (în care se cuprinde şi pătimirea) şi triumfătoare.

Este nepotrivit a se scrie că: Hristos s'a jertfit „crunt" şi se transsubstanţiază „necrunt" (p. 7). Ş. a. m. d.

Păr. P. Rezuş poate fi un bun teolog scriitor, pe lângă următoarele condiţii: 1. Să înlăture balastul şi prisosul neologismelor; 2. Să-şi formeze un stil nou: clar, precis, dogmatic. Altfel riscă să nu-i citească operele aproape nimeni. Preot Dr. ILARION V. FELEA

Ioan Barnea: Τὸ παλαιοχριστιανικὸν Θυσιαστήριον (VECHIUL ALTAR CREŞTIN). Atena 1940.

Problema vechiului altar creştin a fost studiată de mulţi arheologi, mai cu seamă catolici şi protestanţi. Greutatea tratării acestui subiect stă în faptul că lipsesc opere scrise de ortodocşi, iar scrierile protestante sau catolice privesc problema prin prisma lor de vedere. Lucrarea dlui Ioan Barnea are scopul de a expune, bazat pe ultimele cercetări arheologice, forma şi desvoltarea altarului creştin în primele şase veacuri. Folosind o bibliografie bogată, autorul tratează cu destulă competenţă problema aleasă. In zece capitole sistematic rânduite, se expune un material bogat ce tratează despre numirea sfintei mese, forma ei, simbolismul obiectelor sfinte şi alte lucruri importante.

Altarul creştin dinainte de epoca sfântului Constantin cel Mare era foarte simplu. Pentru aducerea sfintelor daruri se întrebuinţa o masă obişnuită, construită din lemn, care se putea mişca din loc; de aceea se numea κηνητή τράπεζα=masă ce se mişcă. Altarul creştin era aşezat pe mormintele martirilor, sau în apropierea acestora, în cinstea celor ce şi-au dat viaţa pentru Hristos. De aceea sfânta masă se numea trapeza martirilor. Pe aceasta se săvârşiau slujbe pentru pomenirea martirilor şi sfinţilor şi se aşterneau mesele numite agape. Agapele erau „mesele comune pe cari creştinii la început le făceau în legătură cu sfânta Liturghie, şi mai târziu numai la anumite împrejurări, potrivit cu obiceiurile ce se deosebeau după loc şi timp" (p. 49). Atât de mare era cinstea faţă de martiri, încât se ridicau biserici cuprinzând mormintele lor. Acestea se numeau „martirii".

Incepând cu a doua jumătate a veacului al IV-lea, când religia creştină a ajuns liberă, creştinii au adus osemintele martirilor din bisericile mici de mai 'nainte şi le-au aşezat, în semn de cinste, în bisericile nou zidite în oraşe. Astfel la anul 360 au fost aduse din India moaştele sfântului Apostol Toma şi au fost aşezate cu mare cinste în biserica din Edesa Siriei. Moaştele sfântului Ignatie purtătorul de Dumnezeu, martirizat în Roma, au fost aduse în Antiohia. S'a format în acest timp (jum. II-a a veacului al IV-lea) obiceiul de a se împărţi sfintele moaşte bisericilor ce se zideau. Acest obiceiu, ce se păstrează şi astăzi, are la bază credinţa în puterea făcătoare de minuni a sfinţilor. In felul acesta a început să se împartă sfintele moaşte, după cum s'a împărţit cinstitul lemn al crucii Domnului.

După ce expune forma şi desvoltarea altarului creştin, în capitolul „Simbolismul", pe baza mărturiilor sfinţilor Părinţi şi ale scriitorilor bisericeşti, arată însemnătatea simbolică a sfintei mese. Astfel sfântul Ioan Gură de Aur scrie despre sfânta masă cuvintele: „Minunată este aceasta, că deşi este după felul ei piatră, este sfântă, deoarece trupul lui Hristos primeşte şi însuşi trupul lui Hristos" (p. 88). Sf. Ambrosie numeşte altarul „forma trupului lui Hristos" (p. 88). Gherman al Constantinopolului († 740) ne dă cea mai frumoasă explicaţie despre însemnătatea simbolică a sfintei mese, prin cuvintele: „Sfânta masă ţine locul mormântului în care a fost aşezat Hristos. Pe aceasta se aşază pânea cea adevărată şi cerească, jertfa cea tainică şi nesângeroasă care închipue trupul şi sângele Lui, care se dă credincioşilor spre hrană şi băutură veşnică. Aceasta (sfântă masă) este tronul lui Dumnezeu, pe care Dumnezeul cel ceresc, care se poartă pe Heruvimi, se odihneşte. Aceasta a fost închipuită de masa cea din legea veche pe care era mană, care este Hristos celce s'a coborât din cer. Sfânta masă ţine locul mesei lui Hristos împreună cu ucenicii săi, şi mărgăritarele ei sunt dogmele învăţăturii lui Hristos către ucenici" (p. 90). Intr'un capitol (III) se tratează despre materialul din care era construită (după cum mărturisesc Părinţii bisericii): din piatră, lemn şi mai târziu din argint şi alte materiale mai scumpe.

Capitolele următoare tratează despre forma sfintei mese, vesmintele ce o acopereau, despre aşa numitul „Chivoriu" care era un fel de acoperiş deasupra sfintei mese. In ce priveşte numărul altarelor, sunt mărturii lămurite ce dovedesc existenţa unui singur jertfelnic în biserică. Sf. Ioan Hrisostom sfătueşte pe creştini: „ca într'o casă se cade să fie în biserică, pentrucă este un trup... după cum este un botez, o masă, un izvor, o zidire şi un Tată" (203). Mai târziu s'au construit în aceeaş biserică mai multe altare.

Ultimele capitole vorbesc despre sfântul altar ca loc de refugiu pentru cei urmăriţi (cum era şi la Evrei în V. Testament) şi despre masa punerii înainte (Sfânta proscomidie).

Lucrarea dlui Barnea este însoţită de schiţe şi fotografii cari uşurează înţelegerea materialului. Sprijinită pe izvoare de prima mână şi mai ales pe cercetările făcute de dsa în muzeele de artă bizantină ale Atenei, tipărită în condiţiuni tehnice excelente, lucrarea pomenită a fost bine apreciată de Consiliul Facultăţii de Teologie din Atena, care i-a conferit pe baza ei titlul de doctor în teologie.

Diacon DUMITRU POPESCU

Preot *Dumitru Călugăr:* COPII DIN BIBLIE. Despre cei mici din vremea veche. Pentru cei mici din vremea noastră („Seria Didactică" Nr. 10), Sibiu, Tipografia Arhidiecezană, 1940, p. II + 104. Preţul Lei 55.

Păr. Dumitru Călugăr este una din cele mai populare figuri ale învăţământului nostru religios. Cele două volume masive ale manualului catehetului ortodox *Hristos în şcoală,* l-au impus atenţiunii obşteşti ca pe cel mai iscusit dascăl de Religie pe care-l avem astăzi.

Modest şi harnic ca puţini alţii, P. C. Sa a dăruit şcoalei primare, în toamna aceasta, *patru cărţi de Religie* destinate folosinţei sufleteşti a celor mici şi atât de dragi inimii sale iubitoare şi înţelegătoare.

Tot acum — şi tot pentru copii — a dat la iveală cuceritorul mănunchiu de icoane biblice cuprinse în cartea de faţă. Ismail, Isaac, Moise, Samuil, copiii cari au batjocorit bătrâneţele proorocului Eliseu, sf. Ioan Botezătorul, Pruncul Iisus, copiii măcelăriţi de argaţii lui Irod tiranul, fiica lui Iair şi cea a Cananeencei, copiii binecuvântaţi de Mântuitorul, copiii Ierusalimului, blândul Eutihie din Troia şi nepotul sf. Apostol Pavel sunt zugrăviţi limpede şi cald şi apoi prezentaţi fiecare, în câteva rânduri, ca pilde demne de urmat sau de evitat de copiii cari vor citi cartea.

Şi aici, ca 'n tot ce scrie, Păr. Călugăr instrueşte şi zideşte, deschide mintea spre pricepere, încălzeşte inima şi mlădiază voia ca să plinească cele bune.

Nici că se poate un dar de Crăciun sau un premiu mai potrivit de cât această carte.

Dr. GRIGORIE T. MARCU

Nicolae Cornean: MONOGRAFIA EPARHIEI CARANSEBEŞ. Caransebeş, Tip. Diecezană 1940. 664 p.

Una dintre lucrările istorice de mare valoare ale anului 1940 este marea *Monografie* a Eparhiei Caransebeşului, publicată de consilierul eparhial şi redactorul revistei „Foaia Diecezană" din Caransebeş, dl Nicolae Cornean, cu menirea de a fi „o icoană aproximativ fidelă a Eparhiei", în momentul când împlineşte 75 ani de viaţă, după despărţirea de Sârbi.

Inceputurile Eparhiei Caransebeşului se pierd în negura trecutului. Istoria ei românească însă începe abia la 1864, când se restaurează Mitropolia Ardealului ortodox prin Şaguna.

Informaţiunile privitoare la istoria Eparhiei înainte de 1864, dl Cornean le sintetizează în dări de seamă sistematice asupra vechimii Episcopiei şi asupra episcopilor români şi sârbi cari au păstorit Caransebeşul până la Ioan Popasu, cu care se începe la 1875 seria episcopilor români, sub oblăduirea Mitropoliei dela Sibiu.

După cronologia, viaţa şi activitatea lor, dl autor ne prezintă monografic aşezămintele Eparhiei: Consiliul eparhial, Academia teologică, Institutul pedagogic, Şcoala de cântăreţi, Biblioteca eparhială, Muzeul eparhial, Asociaţiile şi societăţile religioase din Eparhie, Foaia Diecezană, Calendarul Românului, Biblioteca religioasă-morală, Averea Eparhiei, Mânăstirile, locurile de pelerinaj şi protopopiatele Eparhiei (p. 111).

Urmează partea cea mai bogată din cuprinsul Monografiei: parohiile din Eparhia Caransebeşului, înşirate alfabetic, cu dări de seamă asupra originii şi situaţiei lor, asupra sufletelor şi a întâmplărilor mai însemnate din trecutul lor, precum şi asupra bisericilor şi a preoţilor cari le-au păstorit (p. 112—645).

Lucrarea, frumos legată în pânză, este împodobită cu clişeele episcopilor, funcţionarilor, binefăcătorilor, preoţilor şi bisericilor din Eparhie şi se încheie cu indicele alfabetic al numelor din cuprinsul Monografiei.

Iţi este drag să ai în mână o astfel de carte, care într'adevăr este icoana unei Eparhii. Ea satisface şi gustul estetic, dar şi interesul istoric pentru monografia fiecărei parohii şi a fiecărui aşezământ eparhial. Pe deasupra tuturor, ea mai este un document clasic despre pietatea poporului nostru, care în vremuri vitrege, stăpânite de pofte materialiste păcătoase, a zidit, renovat şi împodobit un impresionant număr de biserici.

Să dea Dumnezeu ca fiecare Eparhie să-şi poată avea, cât de curând, câte o astfel de monografie, cel puţin ca cea dela Caransebeş.

Preot Dr. ILARION V. FELEA

Prof. *Zoe N. I. Apostolescu*: PE DRUMUL GOLGOTEI (Biblioteca „Popasuri duhovnicești" nr. 18), Sibiu, Tip. Arhidiecezană 1939; p. 112, Lei 25.

Omul de carte, după ce a zăbovit asupra tratatelor de știință sau de specialitate, simte adeseori nevoia unei recreeri. Versurile religioase ale dnei Prof. Zoe N. I. Apostolescu, asupra cărora ne-am oprit de data aceasta, sunt o potrivită răcoare duhovnicească în aceste vremuri de haotică fierbințeală în care petrec neamurile.

Poesiile, parte originale, parte traduceri din poeții francezi și adaptări, sunt tot atâtea chemări adresate sufletelor credincioase ca să petreacă mai cu sârg în lumina harului, luând pildă dela cereasca Dragoste umilită și pironită pe culmea Golgotei:

Infrângeți îngâmfarea și zi cu ochii 'n jos:
— „Fii milostiv, stăpâne, căci sunt un păcătos".

(Vameșul și Fariseul p. 25).

Umilința creștină totdeauna înalță sufletul, iar mila-l face bogat întru Hristos:

Deschideți mâna voastră, săracului îi dați.
Cu dragoste de-o faceți, pe Domnul ajutați.

(Pilda săracului Lazăr și a bogatului nemilostiv, p. 77).

Aceste versuri fiind un dar al credinței, reprezintă un nutremânt reconfortant pentru toate sufletele ostenite.

NICHIFOR TODOR

CRONICĂ

BISERICA ŞI PREOŢIMEA ORTODOXĂ ÎN STATUL ROMÂN LEGIONAR. Ne-am dat seama, din primul moment, că ziua de 6 Septemvrie 1940 reprezintă o dată crucială în istoria Statului român. S'a săvârşit atunci ceva mai mult de cât o schimbare de domnie şi de guvern; una de regim politic. Prin măsurile cari s'au luat ulterior, Statul român a fost decretat *Stat legionar*. Schimbări radicale aveau să urmeze, în toate domeniile vieţii publice.

Pentru ca să obţină siguranţa că reformele ce se vor face în Biserică nu vor tulbura bunul mers al instituţiei sfinte, I. P. Sf. Patriarh *Nicodim* a adresat dlui General *Ion Antonescu*, Conducătorul Statului şi Preşedintele Consiliului de Miniştri, un memoriu, în care încerca să stabilească normele călăuzitoare în eventuala revizuire a legii de organizare a Bisericii noastre.

Inalta intenţie a fost fără doar şi poate bună. Insă nu se poate spune acelaş lucru despre toate soluţiile propuse de I. P. Sf. Patriarh.

Din norocire, dl General *Ion Antonescu* a binevoit a fi de părerea că reforme urgente *nu sunt necesare* în Biserica ortodoxă română, şi că actuala lege de organizare bisericească este cel puţin atât de bună, în cât să asigure o normală exercitare a misiunii Bisericii în cadrul Statului român actual.

Lăsăm să urmeze amplul şi luminosul dsale răspuns la scrisoarea I. P. Sf. Patriarh Nicodim:

Inalt Prea Sfinţia Voastră,

La memoriul ce aţi binevoit a mi-l adresa, prin care îmi comunicaţi o serie de sugestii în legătură cu reorganizarea Bisericii şi îmi cereţi să Vă fac cunoscute principiile de care înţeleg să mă călăuzesc eu în această chestiune, Vă răspund cu aleasă consideraţie următoarele:

Socotesc că Biserica, Instituţie Divină întemeiată de Fiul lui Dumnezeu şi adoptată de poporul nostru încă din îndepărtate veacuri pentru a-l înălţa sufleteşte şi a-l mântui, este singura în măsură şi în drept să stabilească, în conformitate cu chemarea ei şi cu necesităţile timpului, normele de activitate. Statul nu are a se îngriji decât de a-i indica, în înţelegere şi conlucrare, acele norme directoare necesare pentru stabilirea în ansamblul său a tuturor funcţiunilor lui spirituale, culturale şi publice. Un stat întemeiat pe spiritualitatea creştină, cum este al nostru astăzi, e respectuos faţă Dumnezeu şi de sfânta Bise-

rică. Statul român de azi are deplină încredere în Biserica neamului, aşa încât nu se îndoeşte câtuşi de puţin că ea îşi va da normele cele mai potrivite pentru o activitate pastorală cât mai intensivă şi cât mai folositoare neamului nostru, pe care nimeni nu-l iubeşte ca ea.

Eu n'aştept dela slujitorii Bisericii, mai mari şi mai mici, decât să fie pătrunşi până în adâncul conştiinţei lor de caracterul dumnezeesc al ei şi de răspunderea lor de trimişi ai lui Dumnezeu în mijlocul neamului nostru. Conştiinţa că ei stau sub ordinele lui Dumnezeu, trebue să-i facă să ardă de râvnă. Numai atunci îşi vor îndeplini misiunea spre cel mai mare folos pământesc şi ceresc al Neamului nostru.

Cred de altfel, că pentru o Biserică străbătută şi încălzită puternic de conştiinţa misiunii ei, lucrul principal nu este felul cum sunt precizate sau cum vor fi schimbate câteva paragrafe. Duhul ei viu şi râvna ei sfântă se pot manifesta cu tot atâta forţă sub orce formă a legilor de organizare.

Nici în viaţa de stat lucrul principal nu sunt legile, ci sufletul conducătorilor şi al funcţionarilor ei. Cu atât mai mult trebue să fie valabil acest adevăr în viaţa bisericească.

Atât în calitatea mea de conducător al Statului naţional legionar, care-şi toarce puterile din spiritualitatea creştină a neamului, alimentată de sfânta noastră Biserică, cât şi ca fiu credincios al acestei Biserici, dornic să-mi dobândesc în sânul Ei mântuirea sufletească, cerinţa cea mai mare pe care o adresez Bisericii este: să-şi aprindă până la incandenscenţă râvna apostolească şi propoveduitoare.

Să văd apostolii altarelor la înălţimea credinţei pe care o propoveduesc, la înălţimea nădejdilor ce şi le pune acest neam în Dumnezeu şi în puterile Lui cereşti. Aş vrea să fie în stare să susţie continuu la această înălţime credinţa tineretului. Aş vrea în sfârşit să văd că preotul, prin pregătirea lui, prin purtarea lui, prin deslegarea lui de cele pământeşti şi prin exemplul lui, în toate, să readucă în faţa altarului şi în biserică pe toţi aceia cari s'au îndepărtat mai mult sau mai puţin de ea, din vina tuturor. Sunt convins că dacă vor înscrie acum acea epocă de supremă trăire morală şi spirituală pe care fiecare Neam trebue să o aibă, ne vom purifica radical firea şi-i vom da acel caracter de soliditate definitivă, care să ne facă mai serioşi şi mai bărbaţi pentru toate timpurile viitoare.

Legea de organizare pe care o are Biserica noastră acum, nu conţine de altfel, după umila mea părere, nimic care ar împiedeca pe slujitorii altarului să-şi facă datoria. Dimpotrivă, prin conştiinţa de răspundere în faţa lui Dumnezeu, ce o stimulează în sufletul preotului în baza principiului autonomiei înscris în ea şi prin impulsul ce-l dă clerului să se apropie de popor în nenumărate ocazii, în virtutea principiului de colaborare cu mirenii, ea este, în liniile ei mari, un cadru cum nu se poate mai potrivit pentru această acţiune care se aşteaptă dela cler în epoca ce trăim.

Totuşi, eu ţiu seamă de sugestiile Inalt Prea Sfinţiei Voastre, dar nu pot să-mi iau răspunderea de a decide singur de soarta unei instituţiuni de care depinde liniştea şi prosperitatea neamului. De aceea voiu pune în faţa viitorului Consiliu de stat, care va fi chemat să găsească cadrul armonios în care se va organiza, va trăi şi se va desvolta viitorul stat românesc, şi problema Bisericii noastre.

Eu însă, dau sfintei noastre Biserici asigurarea deplină de a o sprijini din toată inima şi din toate puterile, pentru a păşi cu hotărîre la împlinirea misiunii spirituale ce i-a hărăzit-o dumnezeescul Ei întemeietor şi la care a trimis-o în mijlocul dreptcredinciosului nostru popor.

Comunicându-Vă aceste opinii şi intenţii ale mele în legătură cu activitatea Bisericii, primiţi Vă rog, Inalt Prea Sfinţite, expresiunea înaltei mele stime şi veneraţiuni.

General ION ANTONESCU

Intr'o declaraţie dată publicităţii, dl General *Ion Antonescu* se exprimă despre misiunea preotului în cadrul Statului legionar român, precum urmează:

Pe plan social, la temelia Statului stă familia.

Pe plan spiritual aşez credinţa.

Am spus-o aceasta în scrisoarea răspuns ce mi-am îngăduit să trimit I. P. S. S. Patriarhul, în calitatea mea de conducător responsabil de noua îndrumare a destinelor neamului, în aceste grele clipe ale istoriei lui.

Găsesc de datorie să mă întorc cu faţa şi către voi, nu pentru a mă amesteca în atribuţiile conducătorilor voştri fireşti, ci pentru a-mi îndeplini faţă de voi şi de Ţară îndatoririle mele de armonizator al activităţii şi al îndatoririlor tuturor; în cadrul acestei concepţii, vin în mijlocul vostru şi cu dragoste de prim credincios vă spun că:

Biserica lui Hristos nu înseamnă numai ziduri, icoane, coruri, lumânări, clopote, slujbă.

Ea este dragoste, jertfă, milostenie, trudă, curăţenie sufletească.

Ori unde trăieşte un suflet curat, acolo este un altar al dumnezeirii.

Pentru ca biserica şi toate podoabele ei să primească cu adevăr harul ceresc, dacă vreţi să adăpostească cu folos pe cei ce înalţă rugăciuni, să-i facă să caute sprijin, şi genunchii lor odată ridicaţi dela pământ să-i poarte mai încrezători ca înainte, daţi voi întâi Bisericii tot ce Mântuitorul a aşezat la temelia ei.

Cunoaşteţi mai bine ca mine în ce măsură cuvintele rugăciunilor voastre cuprind şi desvălue drept-credincioşilor puterea sau slăbiciunea sufletului vostru.

Dacă gândul nostru nu este cu totul dăruit Creatorului, dacă inima noastră nu se frământă cu adevărat pentru păcatele oamenilor, atunci și zidurile Bisericilor sunt reci, și chipurile Sfinților de pe icoane sunt crunte, și clopotele sună spart, și lumânările par stinse.

Faceți în așa fel, încât oamenii să simtă nevoia să meargă la Biserică și să dorească ceasul de rugăciune ca o mare liniștire sufletească.

Evanghelia Mântuitorului este faptă. Ea nu a fost scrisă ca să fie, ci pentru că a fost trăită. Viața lui Hristos-Dumnezeu a fost supusă trudei legilor omenești, a acceptat pecetea pedepsei divine și a luptat pentru răscumpărarea noastră. Așa că din ea și numai prin ea să tălmăciți viața credincioșilor.

Ascultați povețele lor și arătați-le că toate au fost trăite și înfruntate de Dumnezeu pentru biruința lor. Cel mai mic sbucium din viața oricăruia faceți-l să intre, să se regăsească și să se aline prin Evanghelie. Și veți vedea că rostul vieții nu le va mai fi străin, că durerile le vor primi și suferi cu credința că o fac întru biruința slavei.

Invățați-i să asculte cu interes și să folosească cu faptele lor, de fiecare clipă, tot ce această carte a suferinței a scris numai din dragoste pentru oameni.

Numai astfel vor înțelege îndatoririle la cari îi cheamă viața față de ei, față de familia lor, față de semenii lor.

Invățăturile Evangheliei să le desprindă din fapta voastră. De aceea vă cer ca în viața noastră de toate zilele:

Să fiți cei mai iubitori.

Să fiți cei mai buni.

Să fiți cei mai drepți.

Să fiți cei mai cinstiți.

Să fiți cei mai muncitori.

Să fiți cei mai gospodari.

Să nu alergați niciodată după bani, fiindcă ei vă fac să alunecați pe panta patimilor omenești.

Politica să o goniți din jurul altarelor, așa cum a gonit Mântuitorul pe mânuitorii de bani.

Să o goniți și pentru voi, și pentru drept-credincioșii voștri. Ea a adus multă nenorocire în această țară. Ea v'a învrăjbit pe toți fiindcă politica, la noi, a însemnat pândă.

Să pândești un om, ca să-l dai laoparte; un loc, ca să-l ocupi fără merit, un lucru, ca să ți-l însușești cu orice preț și prin orice mijloc; o situație, ca să ajungi cât mai repede să te îmbogățești peste noapte.

In România legionară s'a terminat cu aceste obiceiuri. Nimeni de azi înainte nu se va putea așeza decât acolo, unde meritul și pute-

rile îl vor impune prin selecțiune, nu prin interese de castă sau prin intrigă și calomnie.

Aceasta fiindcă nici în Stat nu se poate înfrânge, fără riscuri pentru toți, ordinea naturală a vieții.

Din această cauză, regimul legionar nu va fi politică.

Singura politică pe care trebue să o faceți, este aceea a iubirii de Neam și a apărării drepturilor lui sfinte prin muncă, prin cinste, prin blândețe, prin conștiință și, mai ales, și prin exemplul vostru în toate și față de toți.

Am pornit dela icoane și de la altare, să ne întoarcem la ele.

Propovăduiți și răspândiți de acolo lumina care trebue să întrețină nestinsă flacăra focului nostru sacru.

Fără această încălzire continuă a sufletelor credincioșilor voștri, nici eu, nici nimeni altul, nu va putea îndrepta acest blând și înțelegător popor pe căile binelui.

Insoțim aceste gânduri — limpezi ca un elogiu sincer — cu o singură dorință: să fie urmate fără sminteală.

Dr. GRIGORIE T. MARCU

PENSIONAREA PĂR. PROFESOR ILIE BELEUȚĂ. Odată cu începutul noului an școlar, Academia teologică „Andreiană" din Sibiu a fost văduvită de serviciile nestorului profesorilor ei: Păr. Protoiereu *Ilie Beleuță*, titularul catedrei de Istorie bisericească și Patrologie, împlinind anii de serviciu, s'a retras în mijlocul cărților sale dragi cari îi vor odihni cinstitele-i bătrânețe așa cum i-au îmbucurat tinerețea.

Făgărășan de origine, după studii strălucite făcute la Institutul teologic-pedagogic „Andreian" din Sibiu, a funcționat 13 ani ca profesor de Religie la școlile secundare din Făgăraș. De acolo a trecut la Academia noastră teologică „Andreiană", pe care a servit-o 19 ani.

A adus cu sine, la catedră, pe lângă o uimitoare erudiție, o corectitudine și punctualitate rar întâlnite, pilda unei vieți de modestie exemplară și podoabele unui caracter ferm și sobru.

Bucuria vieții sale a fost datoria împlinită. A iubit cartea cu dragostea cu care își înconjura discipolii. Și mai presus de toate, ținea muceniceşte la ortodoxia Bisericii și a învățământului nostru. Neuitate vor rămânea, pentru toți cei ce le-au ascultat, înflăcăratele și temeinicele sale cursuri despre shisma de la 1054 și istoria încercărilor de unire a bisericilor creștine.

S'a despărțit de înalta școală de Teologie pe care a slujit-o cu râvnă arzândă, împăcat că de acum în colo va afla răgazul necesar ca să-și orânduiască pentru tipar numeroasele lucrări ce le posedă în manuscris.

„Revista Teologică", al cărei colaborator este din tinereţe, roagă pe Dumnezeu să-i ajute să-şi împlinească gândurile cu cari s'a despărţit de catedra ce-o prefăcuse în altar.

✠

AJUTORUL LEGIONAR. Trăgând concluzia supremă din porunca iubirii deaproapelui, pe care ne-a dat-o Domnul şi Mântuitorul nostru Iisus Hristos, şi luând aminte la lipsurile crescânde pe zi ce trece ale populaţiei mai puţin înstărite, dl Comandant al Mişcării legionare Prof. *Horia Sima,* a decis înfiinţarea unei instituţii de caritate numită *Ajutorul legionar,* rânduind în fruntea ei pe dl avocat Ilie Gârneaţă. Legionarii împlinesc astfel vrerea înscrisă în testamentul neuitatului lor Căpitan, *Corneliu Zelea Codreanu,* care a spus: *„Ajută-ţi fratele căzut în nenorocire. Nu-l lăsa!"*

Ajutorul legionar funcţionează astăzi pe tot întinsul Ţării. Fondurile sale de ajutorare se alimentează din contribuţiunile benevole ale tuturor bunilor Români. Cine nu dispune de numerar, dărueşte alimente, îmbrăcăminte, încălţăminte, cărţi de şcoală şi ori ce fel de obiecte prisoselnice pentru gospodăriile înstărite, dar nespus de folositoare pentru cei lipsiţi. Conducerea Ajutorului legionar le distribue apoi celor ce se sbat în nevoi: familiile legionarilor căzuţi în timpul prigoanei, refugiaţii din teritoriile răpite, săracii de ori ce fel şi — mai nou — victimele pustiitorului cutremur care s'a abătut asupra Ţării noastre în zorii zilei de 10 Noemvrie 1940.

Infiinţarea de cămine şi cantine pentru adăpostirea şi hrănirea gratuită, sau pe preţuri excepţional de reduse, a celor nevoiaşi, ocupă un loc de frunte în programul Ajutorului legionar. Numai în Capitală au fost inaugurate până în prezent trei cantine de-ale acestei instituţii, iar în oraşul nostru, deocamdată, una.

Ajutorul legionar trebue încurajat, cu cuvântul şi mai ales cu fapta, de toţi bunii români şi de adevăraţii creştini.

✠

UNIVERSITATEA DACIEI SUPERIOARE ŞI-A REDESCHIS PORŢILE LA SIBIU, Duminecă 10 Noemvrie a. c. In vederea serbării, a sosit la Sibiu dl General *Ion Antonescu,* Conducătorul Statului şi Preşedintele Consiliului de Miniştri, însoţit de dnii Prof. *Horia Sima,* Comandantul Mişcării legionare şi Vice-preşedinte al Consiliului de miniştri, Prof. *Traian Brăileanu,* ministrul Educaţiei naţionale, Cultelor şi Artelor şi *Mihai Antonescu,* ministrul Justiţiei. De la gară, înalţii oaspeţi au venit la Catedrala mitropolitană, unde au participat la sf. Liturghie şi la depunerea jurământului dlui Rector Prof. *Sextil Puşcariu.*

Predica zilei a rostit-o I. P. Sf. Mitropolit *Nicolae.* Inaltul Ierarh a vorbit cuceritor despre lumina lui Hristos care luminează tuturor şi din care trebue să-şi aprindă candela şi Universitatea ardeleană,

vremelnic stabilită la Sibiu. In împrejurările actuale, misiunea acestei Universităţi este aceea de a se apropia tot mai mult de durerile şi aspiraţiile neamului nostru.

I. P. Sf. Sa a încheiat cu o patetică mărturisire de nesdruncinată credinţă faţă de Ardealul înjumătăţit înainte cu câteva luni. Am văzut, în acele clipe mişcătoare, umezindu-se mulţi ochi...

La deschiderea solemnă a anului universitar 1940—41, care a avut loc în sala teatrului municipal, au vorbit dl Prof. *Sextil Puşcariu*, Rectorul Universităţii, dl ministru *Traian Brăileanu*, şi dnii Prof. *Em. Racoviţă*, Prof. *P. P. Panaitescu*, Rectorul Universităţii din Bucureşti, dl primar al municipiului Dr. *Albert Dörr* şi dl *Vornica*, preşedintele Centrului studenţesc „Petru Maior".

Le-a răspuns tuturor dl General *Ion Antonescu*, preamărind munca Universităţii şi misiunea ei în viaţa Neamului şi anunţând că — cu vremea — această înaltă instituţie de cultură românească se va sălăşlui definitiv la Alba-Iulia. Domnia Sa a avut cuvinte de caldă apreciere faţă de viaţa bisericească, naţională şi economică a Sibiului.

In cursul serbării, corul a intonat Imnul Regal şi „Sfântă tinereţe legionară".

Cursurile inaugurale ale Universităţii clujene — pentru a putea fi urmărite de cât mai multă lume — au avut loc în aula Academiei teologice „Andreiane".

GR. T. M.

NOTE ŞI INFORMAŢII

ABIA înstăpânită pe pomana cu care a fost miluită la Viena, Ungaria şi-a pus în mişcare sălbatica maşină de tortură a Românilor încăpuţi pe mâinile ei. Aproape zilnic ne vin ştiri şi mărturii despre ororile cari se petrec în Ardealul răpit. Ele întrec în cruzime până şi grozăviile petrecute în vremurile smolite ale Evului Mediu. Fraţii noştri de sânge şi de gând sunt martirizaţi sau expulzaţi ca cei mai primejdioşi făcători de rele. Mişeliile săvârşite împotriva lor, au culminat în măcelărirea protopopului ortodox al Huedinului, Păr. *Aurel Munteanu*, şi în asvârlirea peste graniţă, în vagoane de vite, plumbuite, a mii de fruntaşi români. Printre ei se află şi P. Sf. Episcop *Nicolae Popoviciu* al Orăzii. Mărturisirile ce ni le-a făcut P. Sf. Sa, întrec toate închipuirile.

Intr'o cuvântare radiodifuzată pe care a rostit-o la Braşov, dl *Horia Sima*, vice-preşedintele Consiliului de miniştri, a citit pomelnicul interminabil al victimelor sălbătăciei ungureşti şi a dat un sever avertisment călăilor. Noi ştim răbda mult, prea mult chiar. Dar şi răbdarea are o limită. Europa de mâine nu trebue să uite că Ungaria — acest stat anacronic, cu origine şi purtare dubioasă — costitue o problemă de salubritate internaţională.

PRESA românească din Ardealul răpit se reduce deocamdată — după ştirile care au răsbătut peste vremelnicul hotar — la un cotidian, *„Tribuna Ardealului"*, şi la o revistă lunară, *„Viaţa Ilustrată"*, pe care o tipăreşte P. Sf. Episcop *Nicolae Colan*.

Ar fi cazul să răspundem cu aceleaşi măsuri faţă de presa ungurească din România. Maghiarul nu se lasă convins de cât cu... parul!

MÂNĂSTIREA de maici „sf. Elisaveta" din Cluj, refugiată la Sibiu, s'a instalat în imobilul destinat în acest scop de Arhiepiscopia noastră. Ea îşi va continua deprinderile duhovniceşti, şcolare şi caritative după vechiul program.

IN ciuda vremilor sbuciumate pe cari le străbatem, Sibiul ortodox îşi continuă fără răgaz opera culturală de atâtea ori şi cu atâta dreptate elogiată de publicistica românească.

La începutul verii, a ieşit de sub teascurile Tipografiei noastre arhidiecezane erudita lucrare a Păr. Diacon *Dr. Haralambie Cojocaru*, intitulată: „Este primatul lui Petru un privilegiu de drept divin după Noul Testament"? (p. LXXXII + 434), apărută în „Seria Teologică" nr. 18. I-a urmat în aceeaş serie (nr. 19), cartea

talentatului profesor clujan *Dr. Grigore Popa*, despre „Existenţă şi adevăr la Sören Kierkegaard" (p. 368), care a inaugurat sezonul de toamnă. Intre timp, Păr. Prof. *Dumitru Călugăr* a sporit „Seria didactică" (nr. 10), cu instructiva carte „Copii din Biblie" (p. 112), iar Păr. *Dr. Teodor Bodogae*, profesor la Academia teologică „Andreiană", e pe punctul de-a pune în librărie studiul său despre „Ajutoarele româneşti în mânăstirile din sf. Munte Athos".

✠

„NĂRAVUL din fire n'are lecuire" — spune proverbul.

După o perioadă de „armistiţiu" — impus tuturor conştiinţelor româneşti de suferinţele prin cari trece Ţara — „Unirea" blăjană reia atitudinea de bravă bârfire a Ortodoxiei româneşti, făcând-o vinovată, într'un mod perfid, de tot răul care s'a abătut asupra noastră. „Protopresbiteraşul ortodox" — detractorul e cunoscut — comite o greşală notorie la oamenii mediocri: discutând erorile politice ale răposatului Patriarh Miron, confundă omul cu instituţia, imputându-i Bisericii ortodoxe române vini imaginare.

Şi fiindcă are aerul că vrea să „perie" Mişcarea legionară, ne permitem să-i punem imprudentului potracăr următoarele întrebări:

1. câţi preoţi uniţi s'au jertfit pentru înfăptuirea României legionare?

2. are dânsul cunoştinţă de nescai „indignări" ale „Unirii" împotriva unor declaraţii ale creatorului Mişcării legionare?... indignări lăfăiate pe prima ei pagină?...

I-am mai pune intrigantului „protopresbiteraş" încă o întrebare, în legătură cu sentinţa de la Viena. Dar asta o lăsăm pe altă dată, că-i ori cum o chestie mai gingaşe...

In colo, bine-sănătoşi — şi gata de-ai scutura pe toţi mişeii.

✠

IN noua întocmire de stat, tineretul capabil şi sârguincios a fost chemat să participe efectiv la purtarea şi diriguirea trebilor obşteşti. Clerul de la centrul Mitropoliei Ardealului a dat actualei ocârmuiri legionare, dintr'o dată, trei slujbaşi vrednici. Păr. Prot. Dr. *Spiridon Cândea*, consilier arhiepiscopesc, a fost însărcinat cu conducerea Mişcării legionare din judeţul Sibiu. Păr. Dr. *Liviu Stan*, profesor la Academia teologică „Andreiană", a cărui temeinică pregătire teologică şi canonic-juridică e prea bine cunoscută, a fost detaşat în Ministerul Educaţiei Naţionale, Cultelor şi Artelor, ca director general al Cultelor, cu atribuţiuni ministeriale. Iar Păr. Dr. *Teodor Bodogae*, profesor la Academia teologică „Andreiană", a fost însărcinat cu conducerea „Ajutorului legionar" în judeţul Sibiu.

Toţi trei fac parte din şcoala I. P. Sf. Mitropolit *Nicolae*. Toţi trei sunt colaboratori vechi şi sârguincioşi ai revistei noastre.

Ştim că n'au fost chemaţi la onoruri, ci la trudă. Dar mai ştim şi aceea că îşi vor împlini misiunea cu conştiinciositatea şi

râvna pilduitoare pe care le-o cunoaştem.

Dumnezeu să le ajute aşa cum dorim toţi cei ce-i cunoaştem şi-i preţuim.

PENTRU studierea reformelor Bisericii ortodoxe române, a fost constituită o comisiune în cadrul „Oficiului de studii şi documentări" al Mişcării legionare din Capitală (str. Roma 32—34). Ea a fost alcătuită astfel:

Preşedinte şi specialist pentru misionarism: Preot Ştefan Palaghiţă; Studiul legilor: Preot Dr. Liviu Stan; Organizare şi administraţie: Preot Ilie Imbrescu; Asistenţă socială: Preot Ioan Potecaşu; Monahism: Protos. Dr. Nicodim Ioniţă; Invăţământ teologic: Prof. univ. Dr. Orest Bucevschi; Membrii în comisie: Prof. Gheorghe Malene şi Ilie Niţu; Secretari: Preot Gh. Popescu şi Preot Ioan Lungeanu.

DESPRE stările actuale din ţinuturile răpite de Rusia sovietică, aduce ştiri ample gazeta refugiaţilor basarabeni „*Raza*", care îşi continuă apariţia, după ce s'a refugiat de la Chişinău, în Bucureşti V, str. Radu Vodă 24 bis.

Intr'un articol de fond publicat recent, directorul ei, dl Vasile Ţepordei, afirmă că dorul de Ţara mamă a celor rămaşi dincolo de Prut este atât de fierbinte, în cât dacă s'ar deschide graniţa numai pentru 24 de ore, 90% dintre „moldoveni" ar trece dincoace.

Viaţa economică în Basarabia e complectamente paralizată. Lipsurile de tot felul cresc într'una, iar specula şi scumpetea, tot aşa.

Pentru grăbirea procesului de comunizare, autorităţile sovietice au recurs la metoda „paspartaţiei": localnicii din Basarabia sunt strămutaţi în interiorul Rusiei, iar în locul lor sunt aduse alte seminţii.

Situaţia Bisericii noastre de acolo e destul de grea. Mitropolia din Chişinău, după ce i s'au îndepărtat turnurile, a fost prefăcută în casă a armatei roşii. Se aude că superba reşedinţă mitropolitană din Cernăuţi ar fi avut aceeaş soartă.

Mânăstirile au fost în cea mai mare parte desfiinţate, averile lor etatizate sau împărţite, iar călugării şi călugăriţele au fost trimişi să se însoare.

Cu toate acestea, în anumite biserici continuă să se oficieze sf. slujbe. Arhiepiscopul Serghie al Moscovei ar fi reuşit să liturghisească în Catedrala din Chişinău, la praznicul Naşterii Născătoarei de Dumnezeu (8 Sept. a. c.). Nu se semnalează cazuri de preoţi maltrataţi. In privinţa aceasta, Ruşii se poartă cu clerul incomparabil mai bine de cât „civilizaţii" supuşi ai coroanei cu cruce strâmbată de fărădelegi asiatice.

Ovreii o duc „ca acasă" sub noua stăpânire. Iar Leo Averbuch, jidov sadea şi şef al baptiştilor din Basarabia, tot aşa. Casa de rugăciuni, din Chişinău, a acestor sectari, şi-a înlocuit firma cu alta mai arătoasă.

Despre adevăratele simţăminte religioase ale poporului, vorbesc

îndeajuns următoarele episoade relatate de confratele numit:

1. „Zilele acestea, refugiindu-se în ţară cântăreţul Vl. P. de la biserica sf. Ilie din Chişinău, a venit la redacţie şi ne-a povestit următorul caz edificator pentru toţi cei ce se interesează de credinţa poporului rus.

—Intr'o Duminică din cursul lunii Septemvrie, în timp ce cântam la strană răspunsurile la Sf. Liturghie, auzii o voce plăcută de tenor. Crezui că-i vorba de vreun preot. Am trecut imediat la vocea a doua, căutând să cânt melodii ruseşti, deoarece observai de după icoana ce mă despărţea de acea voce, că este stăpână pe aceste melodii.

După vreo 10 minute de cântare cu drept cuvânt îngerească, apăru de după icoană un ofiţer rus, care-mi ceru o bucată de hârtie, pe care scrise mai multe nume şi cumpărând o lumânare, se apropie de epitrop şi-l rugă s'o ducă în altar.

Veni apoi în strană şi continuă îngereasca-i cântare, până la sfârşit.

Toată lumea din biserică plângea cu hohote, aşa era de impresionată.

După Sf. Liturghie se apropie de mine şi-mi spuse: „Ei, frate, cât de mult cred eu în Dumnezeu, nici nu-ţi poţi închipui. Dar din cauza credinţei mele am avut şi mai am încă de suferit. Am fost şi sunt urmărit, dar eu nu pot renunţa la Cel ce-mi este Salvator şi Mângăilor.

Şi aşa au înţeles credincioşii de la sf. Ilie, taina sufletului militarului rus.

2. Preotul A. St., sosit săptămâna aceasta din Basarabia, povesteşte că acum 2 săptămâni i s'a adresat o doamnă cu rugămintea să-i boteze un copil. La propunerea preotului de a merge la biserică, doamna i-a mărturisit că-i soţia unui ofiţer sovietic şi ar dori să-l boteze în casă, pentru a evita unele neplăceri soţului ei, din partea autorităţilor militare. Preotul s'a învoit şi i-a botezat copilul, destul de mărişor, într'o casă particulară.

In tot timpul oficierii sf. taine a Botezului, soţia de ofiţer a stat în genunchi, închinându-se cu atâta căldură, în cât preotul a rămas mai mult de cât impresionat".

Sumarul „Revistei Teologice" pe anul 1940

I. Studii și articole

II. Atitudini

III. Mişcarea literară

IV. Cronică

V. Note și Informații

ORI CE AȚI FĂCUT UNUIA DINTRE ACEȘTI MAI MICI FRAȚI AI MEI, MIE MI-AȚI FĂCUT —
A SPUS MÂNTUITORUL HRISTOS

AJUTĂ-ȚI FRATELE CĂZUT ÎN NENOROCIRE.
NU-L LĂSA!
A SPUS CORNELIU ZELEA CODREANU

DAȚI PENTRU AJUTORUL LEGIONAR!
PREOȚI AI BISERICII NOASTRE!... FIȚI ȘI AICI „CU CRUCEA'N FRUNTE".

LOZINCI ARDELENEȘTI

Ca părinte sufletesc al poporului, cunoscând tainele sufletului românesc de pe aceste plaiuri ardelene, în numele acestui popor și în fața altarului acestei biserici care e biserica mamă a tuturor bisericilor din Mitropolia Ardealului, fac mărturisirea solemnă și hotărâtă de a nu pierde din vedere nici o clipă idealul ce avem de realizat și jertfa ce trebue să o aducem pentru el, zicând cu psalmistul: „De te voiu uita Ardeal, uitată să fie dreapta mea. Să se lipească limba mea de cerul gurii mele, dacă nu-mi voiu aduce aminte de tine, dacă nu voiu pune Ardealul în fruntea bucuriei mele" (Psalm 137).

Facem această mărturisire din conștiința că însuși sufletul poporului pe care-l păstoresc, ne-o poruncește ca pe un legământ sacru.

(I. P. Sf. Mitropolit NICOLAE al Ardealului, la deschiderea Universității Daciei Superioare — 10 Noemvrie 1940)

PREOȚI AI BISERICII NOASTRE!

„Singura politică pe care trebue să o faceți este aceea a iubirii de Neam și a apărării drepturilor lui sfinte prin muncă, prin cinste, prin blândețe, prin conștiință și, mai ales, și prin exemplul vostru în toate și față de toți".

Generalul ION ANTONESCU

BIBLIOGRAFIE

Omagiu Inalt Prea Sfinţiei Sale Dr. Nicolae Bălan, Mitropolitul Ardealului, la douăzeci de ani de arhipăstorire. *Sibiu 1940; 90 colaboratori, XX+804 pagini, XLVI planşe cu 80 ilustraţiuni.* Broşat Lei 700·—. Legat fin în pânză Lei 780·—. E capodopera Sibiului ortodox.

Cojocaru H. Dr.: Este primatul lui Petru un Privilegiu de drept divin după N. T.? („Seria Teologică" nr. 18), Sibiu 1940
Coman G. I. Dr.: Sublimul preoţiei creştine, Bucureşti 1940
Dincă Athanasie Arhim.: Concepte ale culturii monastice, Buc, 1939
— Sfântul Teodor Studitul, Bucureşti 1940
Dragomir S. Dr. Prof univ.: Mormântul lui Mihai Viteazul şi vechea catedrală dela Alba-Iulia, Bucureşti 1939
Felea V. Il. Dr.: Paisie şi Paisianismul („Cărţile Vieţii" nr. 7), Cluj 1940
Gheorghiu V. Dr. Prof. univ.: „Codex Argenteus Upsaliensis", Buc. 1939
Iacob Lazăr Dr.: Dreptul bisericesc la Facultăţile de drept, Buc. 1939
— Personalitatea juridică a Bisericii, Bucureşti 1940
Iordăchescu C. Dr.: Istoria vechii literaturi creştine, p. III, Iaşi 1940
Lupaş I. Dr. Prof. univ.: Descendenţa transilvană a lui Gheorghe Magheru, etc., Bucureşti 1940
— Documente istorice transilvane, vol. I, Cluj 1940
Marcu T. Grigorie Dr. Diacon: Saul din Tars („Seria Teologică" nr. 14), Sibiu 1939
— Biserica ortodoxă înaintemergătoarea statului naţionalist român, Sibiu 1940
Nicolaescu I. N. Diacon: II Corinteni XII, 7–9 a. Bucureşti 1939
Popa Grigore Dr.: Existenţă şi adevăr la Sören Kierkegaard („Seria Teologică" nr. 19), Sibiu 1940
Şesan P. Milan Dr. Prof. univ.: Originea şi timpul primelor traduceri româneşti ale Sf. Scripturi, Cernăuţi 1939
Stan Liviu Dr.: Episcopia Timişorii, Sibiu 1940
Stănescu G. G. Dr. Prof.: Politica imperialistă a papii Inocenţiu III şi luptele de succesiune dintre Staufi şi Welfi, Cluj 1939
— Eusebiu al Cesareei, Cluj 1940
Todor Nichifor: Părintele nostru Antonie cel mare, Sibiu 1940
Vasilescu Emilian Dr.: Misticism şi Patologie, Bucureşti 1940
Vintilescu P. Dr. Pr. Prof. univ.: Expresiunea „Slujbă cuvântătoare" din Liturghierul român, Bucureşti 1939
— Mila păcii, jertfa laudei în liturghiile bizantine, Buc. 1940

TIPOGRAFIA ARHIDIECEZANĂ, SIBIU